

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему АНТРОПОЦЕНТРИЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ З
ПОЗИЦІЇ ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОБАЧЕННЯ**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0359-І
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.051 Романські мови та
літератури (переклад включно), перша -
іспанська
освітньої програми Мова і література
(іспанська)
Захарченко Олександра Павлівна

Керівник к.філол.н., доц. Стрюкова Н. О.
Рецензент к.філол.н., доц. Телкова О. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра романської філології і перекладу

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська

Освітня програма Мова і література (іспанська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ЗАХАРЧЕНКО ОЛЕКСАНДРИ ПАВЛІВНИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Антропоцентричні фразеологізми іспанської мови з позиції відображення національного світобачення»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Стрюкова Надія Олексіївна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «23» квітня 2020 року № 483-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) _____
07 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту)
теоретичні засади дослідження антропоцентричних фразеологізмів; антропоцентричні фразеологізми фразеоматичного поля «людина як носій певних рис характеру»; словники та журнали іспанської мови друковані та електронні

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) виявити базис появи концепції відображення національно-культурного світобачення у фразеологізмах антропоцентричної спрямованості іспанської мови; 3) дати повний опис і класифікацію антропоцентричних фразеологізмів; 4) провести комплексний типологічний аналіз і виявити етнокультурну специфіку іспанських

фразеологічних одиниць антропоцентричної спрямованості

1. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Стрюкова Н. О., к.ф.н., доц.	10.01.2020	10.01.2020
Розділ 1	Стрюкова Н. О., к.ф.н., доц.	20.02.2020	20.02.2020
Розділ 2	Стрюкова Н. О., к.ф.н., доц.	14.09.2020	14.09.2020
Висновки	Стрюкова Н. О., к.ф.н., доц.	16.10.2020	16.10.2020

2. Дата видачі завдання 10.01.2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	січень 2020	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	січень 2020	виконано
3.	Написання вступу	січень 2020	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	лютий 2020	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2020	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2020	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2020	виконано
9.	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

О. П. Захарченко

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Н. О. Стрюкова

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

_____ (підпис)

О. В. Телкова

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 65 стор., 58 джерел.

Об'єкт дослідження: іспаномовні фразеологічні одиниці антропоцентричної спрямованості із компонентом соматизмом або анімалізмом.

Мета роботи: комплексний опис, інтерпретація та диференціація фразеологічних одиниць антропоцентричної спрямованості іспанської мови, що відображають з позитивного або негативного боку якості та риси людини.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії антропоцентризму та фразеології, розроблені в лінгвістиці (В. П. Тугарінов, О. Г. Дробніцкій, І. С. Кон, М. С. Каган, В. Г. Смолянській та ін.).

Отримані результати: здійснений аналіз антропоцентричних фразеологізмів іспанської мови з ядерним компонентом соматизмом або анімалізмом, що імпліцитно характеризують риси та якості характеру людини, дає змогу дійти висновку, що анімалізми, у своїй більшості характеризують людину негативно через факт впливу специфіки їх семантичних параметрів і синтаксичної структури, основу якої становить імпліцитно виражений в них антропоцентризм як прояв давньої фольклорної традиції, а саме – приписування тваринам певних рис людського характеру, часто, негативних, а соматизми – позитивно через асоціацію з добрими рисами.

Ключові слова: *антропоцентричний фразеологізм, національне світобачення, фразеологічна картина світу, фразеологічне значення.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ.....	9
1.1 Фразеологічна картина світу в контексті взаємодії дійсності та мовного простору.....	9
1.2 Сучасні підходи до класифікації фразеологічних одиниць	15
1.3 Антропоцентризм мови та його відображення у фразеології.....	26
РОЗДІЛ 2 АНТРОПОЦЕНТРИЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ФРАЗЕОМАТИЧНОГО ПОЛЯ «ЛЮДИНА ЯК НОСІЙ ПЕВНИХ РИС ХАРАКТЕРУ».....	32
2.1 Імпліцитно зображені позитивні якості характеру людини в антропоцентричних фразеологізмах іспанської мови	33
2.1.1 Доброта	33
2.1.2 Надійність	35
2.1.3 Наполегливість	36
2.1.4 Щирість	38
2.1.5 Хоробрість	38
2.1.6 Кмітливість	39
2.2 Імпліцитно зображені негативні якості характеру людини в антропоцентричних фразеологізмах іспанської мови	41
2.2.1 Боягузтво.....	41
2.2.2 Злість.....	42
2.2.3 Хитрість	46
2.2.4 Дурість	49
2.2.5 Безхарактерність.....	51
2.2.6 Пихатість	52
2.2.7 Назойливість	54

2.2.8 Нікчемність.....	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Антропоцентризм, як світогляд, де людина є центром всього, зародився ще в епоху Відродження і досі привертає увагу вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Так, антропоцентризм знайшов своє відображення у фразеологічному просторі, оскільки культура та філософія цього напрямку наповнена звеличенням та визнанням цінності людини як унікальної особистості, її права на розвиток і прояв своїх здібностей. Оскільки мова антропоцентрична і призначена для людини, то і вся мовна категоризація об'єктів і явищ зовнішнього світу орієнтована на людину, на її індивідуальність. На межі ХХ-ХХІ сторічч принцип антропоцентризму або «людини у мові» зайняв провідне місце у мовознавстві та лінгвістиці, а особлива увага приділяється детальному дослідженню фразеологізмів, що позначають риси та якості людини, що знайшло своє відображення у роботах таких відомих лінгвістів як Н. Д. Арутюнова, В. М. Алпатова та інших. Людина є історичною істотою, тобто всі знання, що має народ фіксуються у фразеологічному фонді та дають можливість проаналізувати фразеологізми з позиції відображення національного світобачення та зрозуміти, які риси виражаються саме у них [Барг 2005, с. 12-37].

Попри значний інтерес до фразеології та антропоцентризму та велику кількість присвячених їм наукових праць (В. Тугарінов, О. Дробніцкій, І. Кон, М. Каган, В. Смолянській та інші), у лінгвістиці досі є дискусійні положення. Хоча проблема цінностей є вічним питанням про добро та зло, красиве та огидне, як правильно жити, у що вірити, справедливе та несправедливе тощо, проте інтерес до подібних проблем у лінгвістів і культурологів з'явився лише в останні п'ять-десять років та поки залишається поза увагою сучасної лінгвістики, як і дослідження екстралінгвістичних смислів фразеологізмів, що стосуються моральних якостей людини що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Актуальність роботи полягає в значному інтересі лінгвістів та мовознавців до виявлення національно-культурної специфіки антропоцентричних фразеологічних одиниць та недостатності вивчення фразеологізмів, що імпліцитно характеризують моральні якості та характер людини.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження відображення національно-культурного світобачення іспанської етнічної групи у фразеологічних виразах сучасної іспанської мови.

Об'єктом дослідження є іспаномовні фразеологічні одиниці антропоцентричної спрямованості із компонентом соматизмом або анімалізмом.

Предметом факт відображення та укорінення національно-культурного світобачення етносу в іспаномовних фразеологічних одиницях антропоцентричної спрямованості із компонентом соматизмом або анімалізмом.

Мета дослідження полягає у комплексному описі, інтерпретації та диференціації фразеологічних одиниць антропоцентричної спрямованості іспанської мови, що відображають з позитивного або негативного боку якості та риси людини.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- 1) з'ясувати сучасний стан досліджуваної проблеми, проаналізувавши науково-теоретичну та навчально-методичну літературу;
- 2) проаналізувати різні підходи до класифікації фразеологізмів;
- 3) виявити базис появи концепції відображення національно-культурного світобачення у фразеологізмах;
- 4) відібрати фразеологізми антропоцентричної спрямованості, використовуючи авторитетні лексикографічні джерела;

- 5) інтерпретувати іспанські фразеологізми, що виражають позитивні та негативні риси та якості людини;
- 6) дати повний опис і класифікацію антропоцентричних фразеологізмів;
- 7) структурувати дані фразеологічні одиниці за типом характеристики людини;
- 8) провести комплексний типологічний аналіз і виявити етнокультурну специфіку іспанських фразеологічних одиниць антропоцентричної спрямованості.

Матеріалом дослідження стали 242 іспаномовні фразеологізми антропоцентричної спрямованості, вибраних методом суцільної вибірки відібраних з авторитетних лексикографічних джерел (друкованих, онлайн і спеціальних ідіоматичних): Іспансько-російський фразеологічний словник, під редакцією Е. І. Левінтової; *Diccionario de dichos y frases hechas* de A. Buitrago; *Diccionario de los fraseologismos del Centro Virtual Cervantes*, журнал *Paremia* № 5; Іспансько-українсько-англійський словник В. Г. Балабаєвої; Великий іспано-російський словник, під редакцією Б. П. Нарумова; Словник приказок, під редакцією Г. Я. Туровера.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз і синтез під час опрацювання лінгвістичного матеріалу з проблеми дослідження з метою визначення реального стану дослідження проблеми.

емпіричні: систематизація та зіставлення опрацьованого матеріалу;

формалізація: роз'яснення уявлень та культури іспанського етносу через призму фразеологізмів;

лінгвістичні: аналіз використання людського компонента в іспанській фразеології, використання словників для демонстрації аналізу;

лінгвокультурологічні: аналіз імпліцитної характеристики людських якостей через людський компонент у фразеологізмах.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані при подальшому дослідженні питання та на семінарських та практичних заняттях із загального мовознавства, лексикології та при укладанні навчально-методичних посібників з іспанської мови.

Логіка дослідження зумовила структуру дипломної роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаної літератури із 58 найменувань. Загальний обсяг 65 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

1.1 Фразеологічна картина світу в контексті взаємодії дійсності та мовного простору

З огляду на те, що мова використовується для нашого соціального життя, мова і культура нерозривно зв'язані, таким чином у фразеології життя в значній мірі відбивається у всіх її аспектах і тепер вона відображає культуру людства. Більше того, саме у фразеологізмах ми можемо спостерігати усю різнобічність історичного минулого людства, так як саме через них виражаються його традиції, спосіб життя, культура, поведінка та менталітет народу, об'єднаного однією культурою. Всі ці аспекти разом формують мовну картину світу.

Національна специфіка мовної картини світу і мовної поведінки може пояснюватися специфікою культури народу та структурними особливостями мови. Найбільш яскраво національна специфіка мовної картини світу та мовної поведінки відбивається у фразеології будь-якої мови, так, фразеологічна картина світу розуміється як універсальний спосіб класифікації фразеологізмів на підставі лінгвістичних та екстралінгвістичних особливостей [Комар 2011].

Слід зауважити, що проблема людського спілкування є однією з найважливіших, що займає уми лінгвістів, антропологів, психологів та філософів. Оскільки це найважливіший засіб спілкування між людьми, зв'язок між мовою, культурою та їх взаємодією має велике значення. Нерозривний зв'язок підкреслюють фразеологізми, як один з найважливіших

і поширених проявів мови, що відображає культуру реального життя у ту чи іншу історичну епоху, крім того, зв'язок культури та мови неодноразово ставав предметом дослідження лінгвістів та мовознавців (А. Белова, О. Селіванова, Г. Онкович, М. Бігейт, Д. Маккензі, Є. Кубрякова та інші).

Як і інші типи фігуральної мови, фразеологізми здаються природними декодувальниками звичаїв, культурних переконань, соціальних установок і норм. Фразеологізми, у своїй більшості, є стереотипними та часто мають розмите, завуальоване значення, тому фразеологічна картина світу демонструє дещо буденні знання народу. Таким чином Л. Комар у своїй праці робить акцент на тому факті, що фразеологія надає можливість пробратись не до самої лиш мови, а й до культури, звичаїв, традицій та дійсності її носіїв, що є дійсністю, яка закріплена у мовному просторі [Комар 2011, с. 128].

Через тривале формування фразеологічної картини світу, часто, значення фразеологізму є досить розмитим, крім того, кожен народ досить по-різному ідентифікує та інтерпретує дійсність. Так, В. Жуков акцентує увагу на тому, що об'єкт фразеологічної картини світу одного народу, може виражатися зовсім іншими мовними ресурсами, або не мати місця у фразеологічному полі іншого народу [Жуков 2008, с. 69-70].

Декодування терміну «культура» при розгляді фразеологічної картини світу та фразеологізму, як її окремого компонента, є надзвичайно важливим. Д. Добровольський і Е. Пійраїнен дещо спрощують визначення поняття культура: «Культура є сумою всіх ідей про світ (включаючи вигадані, міфологічні тощо), які характерні для даної громади» [Добровольський 2005, с. 213]. В інтерпретації Е. Тейлора культура – це складна цілісна система, що включає знання, переконання, традиції, мораль, закон і звичаї певного етносу, завдяки чому люди як члени суспільства набувають певні здібності та навички [Tyler 2012, р. 51]. Зазначену точку зору також розділяє К. Ріседжер, що вважає мову непрямим відображенням об'єктивного світу через людський

мозок, об'єктивна реальність якого закріплюється в мовних фактах, коли людський мозок знайомий з об'єктом. У цьому випадку кожне слово, яке передається будь-якою мовою, є певним культурним символом [Risager 2007, p. 212].

Саме культурні символи у фразеологічному просторі є об'єктивною реальністю, що дозволяє декодувати дійсність (спосіб життя, риси характеру, що цінувалися або вважались негативними, традиції) певного народу у певний історичний час. Використовуючи термін «культура» у нашій роботі, ми розуміємо не лише культурний символ або явище, а й такий культурний символічний елемент, що дозволяє імпліцитно охарактеризувати риси характеру людини. Так, для нашої роботи ми обрали визначення Л. Надаля, іспанського лінгвіста, який визначає термін «культура» так: «це будь-який простий або складний культурний специфічний символічний елемент, відповідний об'єкт, ідея або факт, який є досить відомим серед членів певного суспільства, що має символічну, культурну цінність і служить в якості, настанови на певну дію для членів деякої громади, суспільства або народу» [Luque Nadal 2009, p. 97].

Він також пропонує чотири ознаки, щоб відрізнити її від інших явищ:

1. Образність та мотивація.
2. Фразеологічна продуктивність (наприклад, фразеологічна синонімія).
3. Часта поява в текстових алюзіях, піснях, жартах тощо.
4. Структурна та символічна складність [Luque Nadal 2009, p. 99].

Типологія культурних явищ також привертає увагу багатьох науковців через їх велику різноманітність, що також має відобразитися у фразеології кожної конкретної мови. В окремих працях Д. Добровольського і Е. Пійрайнена спостерігаємо ухил у бік іншої типології. Видатні лінгвісти виділяють п'ять аспектів культурних явищ, а саме:

1. Соціальні аспекти культури (соціальні аспекти культури охоплюють так звані соціальні моделі: табу, евфемізми, сексистські

висловлювання та інше, тобто все, що пов'язане з поведінкою, характером людини, і соціальними нормами).

2. Аспекти матеріальної культури.
3. Інтертекстуальні явища;
4. Концептуальні явища.
5. Культурні символи [Добровольський 2005, с. 273-286].

Але для нашої роботи є доцільним використання більш розширеної типології культурних явищ, які пропонує П. Ньюмарк, що поділяє культуру на дві категорії:

1. Висока культура.
2. Антропологічна культура.

Висока культура підкреслює інтелектуальні та мистецькі здобутки, а антропологічна культура відноситься до будь-якого зі звичаїв, рис характеру, світогляду, мови та аспектів, які відрізняють одних людей від інших соціальних груп (саме цей вид культури, у своїй більшості, відноситься до фразеологізмів), що охоплює три аспекти:

1. Матеріальна культура.
2. Соціальна культура.
3. Ідеологічна культура [Newmark 2001, р. 243].

Розвиток лінгвокультурологічного підходу до вивчення фразеології орієнтує дослідника на вивчення співвідношення фразеологізмів і знаків культури і актуалізує значення системи еталонів, стереотипів, характеристики людини, символів і т.п. для опису культурно-національної специфіки фразеологічної системи. Крім того, І. Кирилова у своїй праці вказує на цікавий факт: «мова – це не ізольоване явище, а соціальний і культурний інструмент», тобто «мова – це соціокультурний феномен». Тому ми не можемо розділити фразеологізми з їх важливим культурним компонентом. Обидва аспекти, повинні бути присутніми, так як вони

доповнюють одне одного. Фразеологізм без свого культурного значення не є доцільним [Кириллова 2003, с. 16-18].

Коли ми говоримо про фразеологізми з точки зору взаємодії з дійсністю, зрозуміло, що вони складені з багатьох аспектів та приділяють багато уваги звичкам, поведінці, способу інтерпретації світу, посилянню на об'єктивну реальність чи манеру спілкування, якими несвідомо користується спільнота у певну історичну епоху. Так, М. Лопез і Н. Санз, іспанські мовознавці, у своїй роботі прийшли до висновку, що такі елементи дійсності як сукупність переконань, мають певну силу і, в деякому сенсі, впливає на наші дії, як окремих членів суспільства [Miquel and Sanz 2010, p. 4-5].

Взаємодія дійсності та фразеологічного простору є очевидною, через факт відображення об'єктивної реальності у фразеології, оскільки тут вона зазвичай знаходить своє відображення у цитатах, історичних подіях, народній мудрості, традиціях, соціальних умовностях тощо, а кожен фразеологізм наповнений соціокультурними знаннями. Фразеологія йде поряд із соціокультурною компетенцією, завдяки двом внутрішньо-пов'язаним аспектам, як прокоментував іспанський лінгвіст Г. Моліна. Визначаючи поняття лексичної одиниці, він зробив акцент на тому, що вона представляє «одиницю значення в ментальному сенсі, яка служить елементом тлумачення дійсності іспанського етносу» [Molina 2004, p. 29]. Аналогічно, К. Карбальо чітко відображає цей феномен зв'язку між фразеологією і об'єктивною реальністю народу і стверджує, що фразеологічна компетентність багато в чому залежить від знання культури та дійсності в якій знаходиться певна мовна система і додає, що через це фразеологія є чи не найважливішим компонентом соціокультурної реальності [Carballo 2001, p. 357].

В рамках лінгвокультурологічного підходу, В. Телія описує глибинний сенс що характеризує взаємодію фразеологічної системи з дійсністю у будь-якій мові, тобто здатність фразеологізмів виступати в ролі експонентів

культурних знаків, не тільки синхронно включаючись в діючу систему культурно-національного світорозуміння, а й транслуючи її фрагменти з покоління в покоління, беручи участь тим самим у формуванні світорозуміння як окремої мовної особистості, так і мовного колективу [Телия 1993, с. 308]. Цю точку зору підтримує і Є. Кубрякова, що наголошувала на важливості ключового слова (ядерного компоненту), що впливає на інтерпретацію всього фразеологізму, суб'єктивну оцінку певного феномену та слугує для створення певної сукупності знань про об'єктивну дійсність історичної епохи одного народу. Саме тому фразеологізми є надзвичайно важливими у дослідженні національно-культурних особливостей певної спільноти людей [Кубрякова 2000, с. 6].

Щоб проаналізувати зв'язок між мовним простором фразеологічної картини світу та дійсністю з різних точок зору, таких як етнолінгвістики або соціолінгвістики, А. Дуранті виділяє шість відповідних теорій про поняття відображення такої взаємодії через культуру з точки зору лінгвістичної антропології:

1. Культура як частина природи.
2. Культура як пізнання світу.
3. Культура як спілкування.
4. Культура як система медіації.
5. Культура як система практик.
6. Культура як система участі [Duranti 1997, p. 23-50].

К. Ріседжер, англійська культуролог та лінгвіст, стверджує, що саме культурний компонент у фразеологізмах відіграє вирішальну роль в кодуванні та декодуванні об'єктивної реальності та підтверджує вищезгадану ідею про те, що культура лежить в основі спілкування, що як сукупність знань про загальні переконання, поведінку і цінності, в інтерпретації К. Ріседжер, є фактором для встановлення та трактовки сенсу як у вербальному, так і в невербальному спілкуванні [Risager 2007, p. 215-217]. В свою чергу

В. Карабан, підтримує думку, що трансляція, яка включає перенесення думок, виражених на одній мові, однією соціальною групою явищ до відповідного вираження іншої групи явищ, тягне за собою процес культурного декодування. Також був запропонований термін «транскодування» для позначення процесу, який фокусується не лише на перекладі мови, але також на культурних аспектах [Карабан 2004, 279-282].

П. Ньюмарк підтримує цю точку зору і вважає, що інструмент людського мислення і спілкування, є, свого роду, соціальною культурою. Крім того, з огляду на зв'язок між фразеологічним простором і дійсністю народу, аналіз ідеологічного підґрунтя збагачує аналіз мовних форм, так як в основі фразеологізмів лежить ідеологічний фон, ознаки тієї чи іншої історичної епохи та менталітет народу. Цей зв'язок відбувається на лексико-семантичному, граматично-семантичному рівнях, а також на текстовому рівні [Newmark 2001, p. 254].

На думку А. Палі, «ілюстрації культурної дійсності виражені ілюстраціями мови», так як саме посилення на висловлювання, фразеологізми, прислів'я, ідіоми, приказки дають нам доступ до самої культури [Pawley 1983, p. 125]. Проте, П. Ньюмарк, англійський перекладач, вказує на той факт, що хоча деякі бачать культурні компоненти як сутність перекладу фразеологізму та розуміння дійсності, він у ній вбачає найбільшу перешкоду для цього [Newmark 2001, p. 328]. В процесі дослідження фразеологізмів повинно бути вивчено не тільки їх буквальне значення, а й їх потенційні культурні конотації. Здається, що відмінності між культурами можуть викликати більш серйозні проблеми для перекладача, ніж відмінності в структурі мови [Nida 1964].

1.2 Сучасні підходи до класифікації фразеологічних одиниць

У сучасній лінгвістиці фразеологія розглядається як один з компонентів лексикології, стилістики, синтаксису та лексикографії, проте фразеологію можна вважати і самостійною дисципліною. Вперше питання про цю науку як самостійну дисципліну поставив радянський лінгвіст Є. Поліванов, який вже тоді вважав, що фразеологія займе сталу позицію в лінгвістиці майбутнього [Поліванов 1928, с. 61]. Утім, С. Берлізон вважає, що «Фразеологія як лінгвістична дисципліна знаходиться ще в стадії прихованого розвитку, вона не сформувалась як зрілий плід підготовчих праць ..., а виділення такої дисципліни нам вже необхідно, бо всім зрозуміла дилетантська беспорядність, безуспішність попутного випадкового розбору цього матеріалу в лексикографії, стилістиці, синтаксисі» [Берлізон 1980, с. 24].

Згідно зі словником Іспанської Королівської Академії, фразеологія – це «parte de la lingüística que estudia las frases, los refranes, los modismos, los proverbios y otras unidades de sintaxis total o parcialmente fijas» [DLE]. Цей феномен привернув увагу деяких лінгвістів, таких як Ф. де Соссюр. Батько лінгвістики заявив: «По-перше, є велика кількість виразів, які належать мові та являють собою фрази, в яких нічого не можна змінювати [...]. Тут не місце імпровізації, – лише традиціям». [Соссюр 1990, р. 209-210].

За К. Пастор фразеологія – це «unidades léxicas formadas por más de dos palabras en su límite inferior, cuyo límite superior se sitúa en el nivel de la oración compuesta» [Pastor 1996, р. 20], проте таке визначення не можна вважати повним, так як у фразеології при загальному визначенні фразеологічної одиниці як особливої одиниці мови (тобто, що володіє своїми власними категоріальними ознаками, що відрізняють її від інших одиниць) в характеристиці окремих її сторін спостерігалось перенесення на неї ознак інших мовних одиниць – слова або словосполучення.

Досі вітчизняні та зарубіжні лінгвісти та мовознавці не прийшли до згоди щодо класифікації фразеологічних одиниць. Г. Зулуага [Zuluaga 2005, р. 132] стверджує, що в мові існує ряд явищ, що відбуваються завдяки стійкій комбінації лексичних одиниць, серед яких можна відзначити фразеологізми. За Н. Амосовою, фразеологічна одиниця – загальна назва семантично пов'язаних поєднань слів і речень, які, на відміну від схожих з ними за формою синтаксичних структур, не відповідають загальним закономірностям вибору і комбінації слів при складанні висловлювання, а відтворюються в мові фіксованим співвідношенням семантичної структури і певного лексико-граматичного складу [Амосова 1963, с. 68].

За М. Шанським «Фразеологічний зворот – це відтворювана в готовому вигляді мовна одиниця, що складається з двох або більше ударних компонентів словного характеру, фіксована за своїм значенням, складом та структурою» [Шанский 1996, с. 67]. Для нашої роботи його дефініція є найвдалішою, крім того, вона залишається актуальною вже десятки років.

Хоча термін «фразеологізм» не є предметом суперечок, проте щодо його класифікації лінгвісти всього світу сперечаються багато років. Наприклад, В. Виноградов, не включає в розряд фразеологізмів прислів'я, приказки та крилаті вирази, вважаючи, що вони за своєю семантикою та синтаксичною структурою відрізняються від фразеологічних одиниць. В. Виноградов у своїй праці стверджував, що прислів'я і приказки мають структуру речення і не є семантичними еквівалентами слів [Виноградов 1986, с. 58-59].

Через те, що фразеологічні одиниці мають певні ознаки, їх можна класифікувати за цими ознаками:

1. Семантична неподільність, характеризуються сталістю складу (хоча у деяких фразеологізмів є варіанти).
2. Відтворюваність у мовленні.

3. Стійкість граматичної форми (у кожного члена фразеологізму є певна граматична форма, яку не можна змінювати), закріплений порядок слів.
4. Як і слова, фразеологізми бувають стилістично-нейтральними або загальноживаними (вживаються в різних стилях мови без будь-якого обмеження), стилістично забарвлені (характеризуються приналежністю до певного стилю мовлення).

Ш. Баллі і дослідив шляхи їх подальшого вивчення, Так він виділяє чотири групи словосполучень:

1. Вільні словосполучення, позбавлені стійкості.
2. Звичні поєднання, тобто словосполучення, які допускають деякі зміни: *estar* (або *permanecer, quedar*) *a la expectativa* – спостерігати, вичікувати.
3. Фразеологічні ряди, тобто групи слів, в яких два споріднених поняття зливаються майже в одне.
4. Фразеологічні єдності, тобто поєднання, в яких слова втратили своє значення і виражають єдине незрозуміле поняття. Ш. Баллі лише схематично намічає ці групи, і не дає їх докладного опису [Баллі 2009, с. 98].

Створення бази для вивчення фразеологізмів належить академіку В. Виноградову. Саме він вперше дав класифікацію фразеологічним зворотам з точки зору їх семантичної неподільності, на основі доробок Ш. Баллі. В свою чергу, В. Виноградов виділяв три типи фразеологічних одиниць:

1. Фразеологічні зрощення, або ідіоми – це абсолютно неподільні, стали словосполучення, значення яких не залежить від прямого значення кожного з слів [Виноградов 1977]: *la familia del tío Melero* (або *Perete*) недружна родина; «лебідь, рак і щука», *como la flor del rábano* – ні копійки не варте; «¿estamos aquí o en Francia?» та ти що?!, що за неподобство!, де це чувано?.

Фразеологічні зрощення виникли на базі переносних значень їх складових, але згодом ці переносні значення стали незрозумілі з точки зору сучасної мови. Образність фразеологічних зрощень розкривається тільки історично, або в контексті. Таким чином, у фразеологічних зрощеннях втрачено зв'язок між прямим і переносним значеннями, переносне для них стало основним. Саме тому фразеологічні зрощення складно перекладати на інші мови, а підібрати еквівалент з рідної мови, ще складніше [Балли 2009, с. 99].

Таке значення фразеологічної одиниці, що не співпадає з лексичним значенням кожного компонента, за Н. Валгіною, є фразеологічним значенням, що є не прямим, а опосередкованим, стосовно предмета [Валгіна 2002].

2. Фразеологічні єдності – це ті фразеологічні сполучення, при переносному значенні в яких, можна відділити значення слів один від одного. При перекладі прямим значенням, вони не втрачають свого переносного [Виноградов 1977]: «*me vino la gana*» – в мене з'явилося бажання, до мене прийшла хіть; «*jugar con uno como gato con ratón*» – грати з кимось як кіт з мишею; «*gota a gota*»; «*por gotas*» – крапля за краплею, по краплі [Балли 2009, с. 99].
 3. Фразеологічні сполучення – це усталені звороти, що складаються зі слів і у прямому значенні, і в переносному [Виноградов 1977]: «*amistad de ranza*» – корислива дружба; «*romper la(s) amistad(es)*» – розбити дружбу, посваритися; «*cobrar (або hacer) amigos*» – завести друзів. Такий тип фразеологічних одиниць більш схожий на фразеологічні єдності, так як має власне значення, що не залежить від історичного контексту [Балли 2009, с. 100].
- М. Шанський продовжив цю типологію і додав четвертий тип фразеологічних одиниць – «фразеологічні вирази».

4. Фразеологічні вирази – це усталені вирази, які цілком складаються із слів з вільним номінативним значенням і є семантично роздільними. Їх єдина особливість – відтворюваність: вони використовуються як готові мовні одиниці з постійним лексичним складом і певною сталою семантикою [Шанский 1996, с. 87]. Складові таких виразів мають лише буквальне значення і часто бувають прислів'ями та приказками: «*querer es poder*» – хотіти – значить могли; «*quien con hambre se acuesta, con pan sueña*» – хто лягає спати голодним, той мріє про хліб; «*aprender nunca está de más*» – навчання ніколи не буває забагато.

Також існує класифікація фразеологічних одиниць з точки зору виконання функції певної частини мови за В. Виноградовим:

іменника (субстантивні ФО): *actor de la legua* – бродячий актор; поганий, бездарний актор, комедіант; *de agua y lana* – дріб'язковий, жартівливий, незначний, нікчемний;

дієслова: *beber* (або *tomar*) *uno agua con el dedo* – користуватися неефективними засобами; йти до мети черепашачим кроком; *buscar uno agua en el desierto* – домагатися неможливого; намагатися місяць з неба дістати;

прикметника: (ад'єктивні ФО): *Sereno como el agua (de una fuente або de un lago, de un río)* незворушний, дуже спокійний;

вигуку: *¡ahí tienes!*; *¡ahí tiene usted!* – ще б!, подумаєш!, а як же!, ось тобі на!, ще чого!, ну і ну!, та ну!; *ahí va (eso)* – полегше!, тихіше!; з мене досить!;

прислівника (адвербіальні ФО): *temprano la toma* – зарано починає; молодий та ранній [Виноградов 1986, с. 243].

Для дослідження фразеологізмів іспанської мови особливе значення мають роботи Х. Касареса, який досліджував походження і функціонування стійких словосполучень різних типів в сучасній іспанській мові та представив класифікацію, яка стала основою для подальших робіт таких лінгвістів як М. Кортес, М. Карнеадо, К. Пастор. Для нашої роботи його

типологія, щодо якої Х. Касарес поділяє фразеологічні одиниці на три основні типи, є найбільш доцільною:

1. Фраземи (*locuciones*) (складаються з 2-3 компонентів та мають незакінчену думку) Це група словосполучень, «один з компонентів яких здатний вживатися тільки в поєднанні з іншим компонентом, який, в свою чергу, вживається досить вільно...». [Борисова 190, с. 91]. Саме фраземи превалюють у практичній частині нашої роботи та складають вагомий частину аналізованих фразеологічних одиниць.
2. Приказкові фрази (*frases proverbiales*).
3. Прислів'я (*refranes*).

В свою чергу, спираючись на граматичні критерії, Х. Касарес поділяє вислови ще на кілька видів:

1. Повнозначні (фразеологізми, що виконують функції повнозначних частин мови (субстантивних, або іменних; ад'єктивних фразеологічних одиниць; дієслівних фразеологічних одиниць; прислівникових фразеологічних зворотів; займенникових і вигуківих фразеологічних одиниць).
2. Зв'язкові, службові – обороти, які відіграють у мові роль прийменників і сполучників [Касарес 1958, с. 128-129].

Проте на думку М. Карнеадо, робота Х. Касареса носить чисто схематичний характер, оскільки укладена без урахування семантичних і прагматичних характеристик фразеологічних одиниць [Carneado 1985, p. 7].

Класифікацію сталих виразів з урахуванням прагматичних характеристик пропонує І. Пенадес [Penades 2008]. Лінгвіст уклав типологію, що включає фразеологічні одиниці, значення яких відповідає наступним типам мовних актів:

1. Репрезентативи (*actos de habla asertivos*).
2. Директиви (*actos de habla directivos*).
3. Експресиви (*actos de habla expresivos*).

4. Декларативи (actos de habla declarativos).

Щодо функцій фразеологізмів В. Жуков у своїй праці виділив три основні:

1. Відтворюваність (фразеологізм є сталим і поступово стає надбанням мови, його не перероблюють, не переставляють компоненти, а використовують у початковому варіанті).
2. Семантична цілісність (часто значення переосмислює і не відповідає дослівному перекладу всіх складових виразу).
3. Стійкість (при заміні певного фразеологічного компонента, або розширенні фрази, повністю змінюється значення, але існує варіативність, якщо слова споріднені за сенсом) [Жуков 1986, с. 164].

Г. Зулуага пропонує більш детальну класифікацію ознак фразеологізмів:

1. Усталеність порядку слів.
2. Усталеність граматичних категорій.
3. Реєстр компонентів.
4. Перетворювальний зв'язок.

Більш висока ідіоматичність зазвичай відповідає більш високій усталеності, але зв'язок не завжди має на увазі ідіоматичність [Zuluaga 1980, p. 105-107].

Фразеологізми – це складні сполучення, що складаються з двох або більше слів. Їх найбільш важливими характеристиками є відносна стабільність і метафоричне значення. Більшість з них також ідіоматичні, що дозволяє встановлювати різні типи відносин між значенням окремих компонентів і загальним значенням виразу. Отже, фразеологізм може представляти два типи денотативного значення: буквальне і переносне значення або переклад. Саме переносне значення фразеологізму відповідає за ідіоматизм, представлений більшістю з цих одиниць, його називають фразеологічним значенням. Слід пам'ятати, що не всі

фразеологізми є ідіоматичними, так як це несуттєва характеристика цього типу одиниць. Таким чином, ідіоматичні вирази, в основному, фіксовані, тобто фрази завжди відтворюються однаково і не допускають варіацій в їх структурі [Zuluaga 1980, p. 95-99].

За останні десятиліття було докладено багато зусиль для встановлення критеріїв, що дозволяють нам визначити, коли ми стикаємося з фразеологізмом, а коли – з вільною комбінацією. Існують випадки, коли фразеологічний символ загальноприйнятий, наприклад, коли він має справу з ідіоматичними одиницями або умовно пов'язаний з певною комунікативною ситуацією, але в інших, як в тому, що називається колокацією або розміщенням, кордони із вільними виразами можуть бути досить розмитими. Уцілому, нам здається більш точним дотримуватися лінії А. Рей, яка, щоб визначити, з чого складається сутність мови, пропонує взаємозв'язок чотирьох аспектів:

1. Форми.
2. Функцій.
3. Змісту.
4. Походження [Wrey 2002, p. 44].

Що стосується формальних особливостей, то існує два основних: сталість і мінливість. Сталість може бути відображена, з одного боку, в обмеженні змін і граматичних перетворень (наприклад, нездатність до плюралізації або використання пасиву), а з іншого поява метафоричного значення, яке може анулювати буквальне значення. Хоча традиційно сталість була формальною особливістю, з якою асоціювалася фразеологія, ця характеристика повинна бути обмежена мовою, яку ми можемо назвати одиницями фразеологізмів, паремій, цитат, віршів, молитв, які, як показало нейролінгвістичне дослідження, залишаються недоторканими в випадках афазії [Lancker 1987, 134], що призводить А. Рей до твердження, що в більшій мірі, ніж загальне правило, це виняток, і що більшість

послідовностей форм схильні до формальних змін. Ця мінливість залежить від ступеня і включає в себе різні аспекти: морфологічні варіації (наприклад, різні словесні форми, присвійні здатності і т. д. [Wrey 2002, p. 50].

З іншого боку, Р. Хадсон вказує, що неможливість застосування певних лексичних або граматичних варіацій до деяких фразеології може бути обумовлена двома факторами. По-перше, деякі зміни не мають сенсу через те, що основний смисл фразеологізму не може бути закріплений до якогось одного слова [Hudson 1998, p. 34-35].

Однак, як вказує А. Рей, якщо відсутність буквального значення і синтаксичної функції може визначати відсутність змінюваності, протилежне не свідчить про високу ймовірність варіації. Неусталеність особливо значима в такому типі конструкції, змінюваність якої вказує на нефразеологічний зворот [Wrey 2002, p. 51].

Другий аспект, про який говорить А. Рей, – це функція, яку відіграє певна фразеологічна одиниця в конкретній комунікативній ситуації, з якої, як правило, вона тісно пов'язана. Однак це співвідношення досить непередбачуване, оскільки для конкретної функції не всі форми можливі або природні [Wrey 2002, p. 53-55].

Теорії про функції фразеологізмів зазвичай фокусуються, з одного боку, на психосоціальних функціях (за допомогою яких взаємодіють, говорять) і дискурсивних функціях (особливо в макроструктурі тексту) та на тих, які мають враховувати референтні функції опису реальності або виразні функції прояву суб'єктивності, крім того, Фактично можна сказати, що зазвичай розрізняють два типи усталеності (граматична і лексична) [Pawley 1983, p. 218].

В рамках характеристики фразеології, варто розглянути декілька деталей. Кожен фразеологізм, має складатися з двох або більше слів, одне з яких має бути основним (ядерним) та супроводжується одним або декількома допоміжними словами. У цьому випадку, ядерний компонент фразеологізму

є найважливішим для аналізу та розумінню [Телія, 2006, с. 162]. Ядерний компонент – це сигніфікативне значення (грец. *Significatio* «означування, значення, сенс») лексичної одиниці, що є специфічним мовним відображенням дійсності, яке становить основу поняття, а у тлумачних словниках представлено у вигляді тлумачень: чоловік – доросла людина чоловічої статі [Берлизон 1980, с. 98].

Кожен фразеологізм містить у собі фігуральний сенс, що, як правило, мотивований необхідністю назвати властивості деяких об'єктів або понять через засоби прояву виразності. Поєднання з іншими лексичними компонентами створюють або складають нове значення фразеологізму – фразеологічне значення [Телія, 1999, с. 40]. Зрозуміло, що для адекватного складання або розуміння фразеологізму читач враховує такі аспекти:

1. Культурна ситуація.
2. Момент часу.
3. Статус.
4. Роль і тип.
5. Існуючі відносини між співрозмовниками.
6. Фактори, які співіснують в момент усного або письмового дискурсу [Телія, 1999, с. 42].

Що стосується фразеологічного значення, часто стверджується, що фразеологізми не мають прямого значення, а значення кожного окремого елемента не впливає на повне значення, тому фразеологічні одиниці повинні бути зрозумілі цілісно, щоб прийти до адекватної семантичної інтерпретації. Згідно А. Рей, метафора і прагматика грають вирішальну роль в цьому процесі [Wrey 2002, р. 56-59].

З урахуванням зробленого синтезу, можна встановити, що фразеологізм – це багатозначний вираз, що характеризується високою частотою одночасного розуміння всіх окремих складових, що сприяє тому, що воно відчувається як цілісний вираз і часто використовується, завдяки

чому він набуває певну формальність і семантичну стабільність, що впливає на усталеність його компонентів, але варіації допускаються за допомогою формальних варіантів або конкретних модифікацій [Pastor 1996, p. 19-32].

У зв'язку з вищевикладеним, справедливо, що тільки набір ознак всебічно характеризує семантичні, структурні та функціональні особливості фразеологізмів, і тим самим відмежовує їх від слова. Наразі фразеологічні зрощення стали архаїчними фразеологізмами, а фразеологічні єдності та сполучення представляють найбільшу цікавість для дослідження.

1. 3 Антропоцентризм мови та його відображення у фразеології

Витоки антропоцентризму полягають у філософському ідеалістичному і світоглядному уявленні, згідно з яким людина є центром всесвіту і причина всіх подій, які відбуваються у світі [Гайденок 2005, с. 91]. Антропоцентризм (від грец. – людина і лат. Centrum – центр), філософський погляд, вчення, згідно з яким людина є центром і вищою ціллю всесвіту [Философский энциклопедический словарь 2010].

В кінці ХХ сторіччя провідним принципом опису мовного матеріалу став принцип антропоцентризму, а ключовим поняттям сучасної лінгвістики стає поняття «мовна особистість», яке ввів Ю. Караулов. У своїй теорії він стверджує, що в якості мовної особистості може розглядатися будь-який носій тієї чи іншої мови, для відображення бачення їм навколишньої дійсності [Караулов 2002, с. 114]. Проте, для нашої роботи більш доцільною є точка зору В. Карасика, який вважає, що мовна особистість в умовах спілкування може розглядатися як комунікативна особистість, яка представляє собою узагальнений образ носія культурно-мовних і

комунікативно-діяльнісних дій, цінностей, знань, установок і поведінкових реакцій [Карасик 2002, с. 437].

Антропоцентрична сутність мови висвітлювалася В. Гумбольдтом, Е. Бенвеністом, Р. Будаговим, Л. Щербою, а в останні десятиліття ця ідея отримала свій розвиток в роботах таких лінгвістів, філософів та мовознавців як Ю. Караулова, Н. Арутюнова, Р. Павіленіс, Л. Мікешина та інших. У центрі мовної картини світу завжди знаходиться людина, яка порівнює навколишній світ, проводячи аналогії з будовою свого тіла, зі своїми рисами характеру тощо. Тому у фразеології використовуються назви предметів і явищ, з якими людина зустрічається у своїй об'єктивній реальності (назви тварин, рослин, предметів побуту, частин тіла, пір року тощо). Таким чином, фразеологічна картина світу – це «олюднена» модель світу, в якій критерієм оцінки є людина [Солодуб 1990].

Фразеологічний простір – це система, яка є антропоцентричною апріорі. В рамках антропоцентричної лінгвістики, вивчається «мова в тісному зв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням і духовно-практичною діяльністю» і тому звернення до фразеологічної системи мови, яка, за загальноприйнятою думкою, є найбільш національно-детермінованою і самобутнім явищем, крім того, природною [Постовалова 1988, с. 8]. Антропоцентрична лінгвістика має на меті вивчення того, як мова створює і підтримує соціальний і культурний аспекти [Voas 2009, p. 21-24].

Аналогічним чином, антропоцентризм є основним критерієм для створення світогляду, відбитого в системі певної мови, так як аналізуючи мову, ми аналізуємо свій розум, самих себе. Наш світогляд в першу чергу суб'єктивний. Будь-який фразеологізм створений, з погляду на суб'єктивну точку зору людини. Однак, суб'єктивність не обмежена тільки світоглядом конкретної людини, бо якщо так, можна було б по-своєму поглянути на світ і не спілкуватися з іншими представниками народу [Wilk-Racięska 2007, p. 16].

Йде мова про колективне мислення, що більше зобов'язане культурній спадщині, ніж генетиці [Whorf 1956, p. 67].

На сьогоднішній день в лінгвістиці існують кілька різних підходів до виявлення національно-культурної складової фразеологічних одиниць, що мають різну методологічну базу, різні методи дослідження та відрізняються один від одного ступенем охоплення фразеологічного матеріалу. Ця різниця пов'язана з переходом лінгвістичної думки від структуралізму («іманентно-семіологічної парадигми»), при якому мова розглядається «в самій собі і для себе» як система розпізнавальних одиниць, до антропологічної парадигми, при якій мова розглядається в широкому екзистенціальному і понятійному контексті буття людини – в тісному зв'язку зі свідомістю і мисленням людини, його духовним світом [Постовалова 1999, с. 28].

Розвиток великої кількості нових підходів до виявлення національно-культурних особливостей фразеологізмів відбувається в руслі антропологічної парадигми лінгвістики, а саме в рамках лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики, які в даний час належать до тих, що найбільш інтенсивно розвиваються.

Безпомилковою особливістю, яка характеризує підхід різних авторів, є, без сумніву, критика традиційної концепції мови як простого інструмента для позначення нелінгвістичних утворень. Тільки після подолання цього розуміння мови, тобто після визнання того, що мова відіграє визначальну роль в наших відносинах зі світом, ми можемо говорити про зрушення парадигми від філософії свідомості до філософії мови. [Lafont 1999, p. 192].

У 1980-х роках соціологія і антропологія створили сприятливий клімат для прикладної лінгвістики задля вивчення зв'язку мови з соціальною структурою, соціально-психологічних аспектів оволодіння мовою і безлічі дискурсивних аспектів використання мови в різних соціальних контекстах. Таким чином, зв'язок між мовою і культурою був перетворений в роботи з соціолінгвістики, аналіз розмов і дискурсів, мультикультурної прагматики,

міжкультурної комунікації, навчання і оволодіння мовою, але тільки в 1990-х роках, завдяки переорієнтації когнітивної лінгвістики, лінгвістичної антропології і зростаючій важливості, яка надається культурі в викладанні мов, відновився інтерес до відносин між мовою, мисленням і культурою у прикладній лінгвістичній [Kramersch 2004].

Цінності характеризують духовний і матеріальний світ людини, своєрідність національно-культурного світобачення, закріпленого і відбитого в мові. Аксіологічна лінгвістика (наука про цінності за даними мови) визначає напрямок і проблематику сучасної лінгвістики. На матеріалі фразеології мови вивчаються установки культури, що орієнтують людину «в гідному і негідному його ставленні до природи, самого себе як особистості, своїх рис характеру (дозволяє визначити чи вони позитивні, чи негативні) , до соціального оточення» [Телія 2006, с. 776]. Антропоцентризм у фразеології та мові вивчається за допомогою культурних кодів і репрезентує самобутність етносу та окремих його представників, що у повній мірі відображає об'єктивну реальність народу.

Фразеологічна картина світу антропоцентрична априорі і в повній мірі реалізує принципи антропоцентризму. Мова як система світорозуміння народу є призмою, крізь яку народ бачить, сприймає та аналізує світ та, у перше чергу, самих себе, що проявляється на всіх рівнях мови у вигляді певних концептів і категорій, у вираженні оцінкової суб'єктивності та експресивності у зображенні та вираженні картини світу в цілому, певних явищ та характеристики людини. Об'єктивна реальність народу, що включає соціальні норми, життєві орієнтири, характеристика людини, етичні норми, традиції відображають реалізацію принципу антропоцентризму у мові [Солодуб 1990, с. 192].

Принцип антропоцентризму розуміється неоднозначно, а у лінгвістиці склалися різні підходи до його реалізації, проте цей принцип дав початок розвитку нового напрямку – антропоцентричної фразеології, яка, на думку

деяких дослідників, переживає в даний час «новий стадіальний виток» у своєму розвитку. На думку Н. Аліфєренко «... антропоцентричне направлення науки сьогодення завершило визнання мови життєдайним джерелом усього ціннісно-сміслового простору культури. У центрі цього простору знаходиться знак, дискурсивно-сміслові корені якого сягають у глибину віків, зберігши перекази про креативну (перетворюючу та ту, що творить) енергію слова» [Аліфєренко 2016, с. 14].

Антропоцентризм у мові знаходить відображення на двох рівнях: поверхневому (опис життя певного етносу, їх традиції, реалії, тобто дійсність) та глибинному (оцінковий складник, характер людей, особливі граматичні категорії та форми та інші екстралінгвістичні чинники, що відображають розуміння дійсності етносом). Все вищезазначене ідентифікує та розкриває особливості розуміння об'єктивної реальності і дозволяє розкрити мовні засоби, що дозволяють охарактеризувати світобачення певного народу у певний історичний час.

Існують антропонімічні фразеологізми тобто ті, що містять у собі компонент-антропонім [Телия 2006, с. 31]. В свою чергу, антропоцентричний фразеологізм, що з'явився порівняно нещодавно у лінгвістичних дослідженнях, наприкінці ХХ століття, має антропоцентричний характер та імпліцитно стосується людини, або того, що з нею пов'язане (її позитивних або негативних рис характеру, наприклад) [Кунин 1996, с. 208] (саме такі фразеологізми складають практичну базу нашої роботи). Аналізуючи фразеологізми антропоцентричної спрямованості, можна виявити та зрозуміти риси характеру, що цінувалися, схвалювалися або висміювалися у певний історичний час, через той факт, що фразеологізми, як основний компонент спілкування рідною мовою, дозволяють вивчати не лише мову, а й зрозуміти думки, емоції, риси характеру і погляди носіїв іншої культури. Лінгвістична сутність фразеологізму визначається його семантикою. Так, А. Райхштейн зазначає, що фразеологічна система в цілому чітко демонструє

подвійний антропоцентризм, що стосується походження та функціонування, тобто семантичної орієнтованості на людину як складову лексем-компонентів в їх прямих значеннях, так і особливо сукупних фразеологічних одиниць в їх фразеологічних значеннях. Саме така фразеологічна підсистема є наочним прикладом дії не тільки лінгвістичних, але й екстралінгвістичних чинників у мові [Райхштейн 1980, с. 118-120].

Фразеологія пов'язана з матеріальною, соціальною, культурною або духовною стороною мовної спільноти, про яку йде мова, свідчить про їхній культурно-національний досвід і їхні традиції [Телия 1993, с. 215]. Зазвичай фразеологізми – це висловлювання, які виражають соціальні норми того чи іншого народу у певний історичний час або епоху [Celdrán Gomariz 2004]. Поняття культурного складника, що займає провідну ланку у дослідженні, є антропоцентричним, завдяки чому немає сумнівів в тому, що мова є невід'ємною частиною культури, оскільки вона являє собою конкретну здатність людини до спілкування всередині спільноти, що успадковується і передається з покоління в покоління, інтегруючи себе в якості основного елемента відносин між членами певного етносу. Відповідно до цього І. Гімес прийшов до висновку, що більша частина мовної поведінки складається з повторюваних принципів, які включають в себе широкий спектр виразів, які набувають загальноприйнятий сенс для людини, групи людей або цілої культури [Gimes 1968, p. 126-127].

РОЗДІЛ 2

АНТРОПОЦЕНТРИЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ФРАЗЕОМАТИЧНОГО ПОЛЯ «ЛЮДИНА ЯК НОСІЙ ПЕВНИХ РИС ХАРАКТЕРУ»

В етнокультурі різних народів фразеологізми, що включають у себе назви тварин, – це в першу чергу висловлювання про людину, її духовні та соціальні риси. Переходячи до дослідження анімалізмів у складі фразеологізму, потрібно відзначити, що їм притаманна суб'єктивно-оцінна конотація, через факт впливу специфіки їх семантичних параметрів і синтаксичної структури, що багато в чому обумовлена їх референційною сферою, основу якої становить імпліцитно виражений в них антропоцентризм як прояв давньої фольклорної традиції, а саме – приписування тваринам певних рис людського характеру [Кунин 2005].

Досить велика кількість антропоцентричних фразеологізмів з центральним елементом анімалізмом мають повні або часткові еквіваленти в інших мовах, що пояснюється збігом уявного відображення реальної дійсності у носіїв різних мов і загальних елементів культури – так званих «культурних універсалій». Однак внаслідок відмінності культурологічних чинників, етнічних особливостей, різних мовних картин світу і різних літературних джерел багато анімалізмів містять якийсь елемент значення, який зрозумілий тільки носіям даної лінгвокультури [Телія 1986, с. 91].

Соматизмами є клас лексем, що позначають органи і частини тіла людей і тварин. Соматичні лексеми активно беруть участь в утворенні фразеологічних одиниць та їх значень. В рамках сучасної антропоцентричної лінгвістичної парадигми фразеологізми з компонентами-соматизмами розглядаються як найважливіша частина мовної картини світу, її концептуалізації, що знаходить відображення в роботах Н.Ф. Алефіренко, А.П. Бабушкіна, В.А. Маслової, В.Н. Телії тощо. В цілому фразеологізми з компонентами-соматизмами є одними з найцікавіших об'єктів для

дослідження в сучасному мовознавстві як і у порівняльно-зіставному аспекті, так і з точки зору реалізації їх потенціалу в окремій мові або діалекті [Телія 1986, с. 104].

Так, Г. Пейдж вказує на те, що антропоцентричні фразеологізми із соматизмом або анімалізмом напряду відносяться до людини, її поведінки, нахилів, характеру. Крім того, в іспанській мові такі фразеологічні одиниці є надзвичайно поширені [Page 2008].

Фразеологізми репрезентують самобутні цінності іспанського етносу, так, для дослідження було обрано іспанські фразеологізми з ядерним компонентом, що виражається анімалізмом або соматизмом та імпліцитно характеризують позитивні та негативні якості характеру людини, які, в свою чергу, розподілили за видом та розглянули з позиції культурного значення та ціннісних пріоритетів. Крім того, характер, як складова фразеологізмів антропоцентричної спрямованості іспанської мови характеризується багатоаспектністю, високою градацією та інтенсивністю, так, один фразеологізм може означувати характер людини з протилежних сторін.

2.1 Імпліцитно зображені позитивні якості характеру людини в антропоцентричних фразеологізмах іспанської мови

2.1.1 Доброта. Доброта як риса характеру людини асоціюється з душевним ставленням до людей, доброзичливістю, чуйністю та прагненням допомагати іншим, тому часто у фразеологізмах з таким значенням зустрічається соматизм «corazón».

Фразеологізми, ядерним компонентом якого є соматизм «corazón» позитивно означають характер людини, якщо мають у своєму складі прикметники з позитивною конотацією (bueno, mucho, grande, bien, entero,

sano), що вказує на важливість самого поняття «серце» та його ототожнювання з позитивними конотаціями.

- *De corazón blando* вказує на добру, чуйну людину;
- *buen corazón* використовують для характеристики доброї, чуйної людини;
- *gran corazón* характеризує людину як великодушну, благородну;
- *tener uno el corazón bien puesto* (або *en su sitio*) говорять про людину, що володіє твердістю духу, рішучістю, шляхетну та великодушну;
- *corazón de oro* на відміну від поєднання «corazón» з «bronce» або «hierro», *corazón de oro* не має негативної конотації та вказує на м'який, чуйний характер людини, про яку говорять, що вона має «золоте» серце. Така відмінність можлива через те, що золото є більш важливим для іспанців, вони постійно дарують його одне одному у шлюбі; крім того, золото має теплий колір, що сприяє асоціації з чимось добрим, в той час як срібло та залізо – сірий, що асоціюється з негативом;
- *de corazón sano* описує людину як благородну, великодушну, чесну;
- *tener uno mucho corazón* означає людину великодушну, благородну, про яку кажуть «людина великого серця»;
- *tener uno el corazón que no le cabe en el pecho* – бути благородним, великодушним, тобто, говориться про людину, яка не «ховає» свого серця, а, напакі – відкриває його;
- *corazón bien nacido* теж вказує на благородність та щиросердечність;
- *corazón de mantquilla de Soría* вказує на м'який, ніжний, чутливий та чуйний характер саме через те, що це масло вважається надзвичайно ніжним і солодким і ці якості метафорично характеризують людину;
- *mano abierta; abierto de mano* – щедрий; широка натура;
- *andar uno en palmas* – бути улюбленцем долі, бути удачливим;
- *paloma sin hiel* – лагідний, нешкідливий, незлобивий; той, що «мухи не скривдить», бо «відсутність» жовчі, що завжди має негативну

конотацію і характеризує людину зловивою та шкідливою «позбавляє» її цих рис, крім того, в Іспанії голуб є символом миру, добра;

- *candido* (або *inocente, sencillo*) *como una paloma torcaz* – простодушна, наївна, нехитра людина;
- *carinoso como* (або *mas carinoso que*) *un perro* дуже ласкавий, ніжний.

Виходячи з цього, можна сказати, що фразеологізми, які імпліцитно характеризують людину доброю, у своїй більшості, мають у складі центральний компонент-соматизм «mano» або «corazón». Це пов'язано з тим, що саме ці поняття асоціюються з відкритістю, добром, щирістю або з душею людини. Так, у складі таких фразеологічних одиниць часто зустрічаються слова з позитивною конотацією такі як: «ніжність», «великий», «гарний», «відкритий», «здоровий», «золотий» тощо.

2.1.2 Сумлінність. Сумлінність є позитивною рисою характеру, яка, в основному, пов'язана з роботою, виконанням певного завдання, тому у фразеологізмах антропоцентричної спрямованості з цим значенням часто зустрічаються соматизми «mano» та «dedo», які напряму пов'язані з виконанням роботи.

- *Buena mano* (або *buenas manos*) говорять про надійну, вірну людину;
- *manos de oro* говорять про людину, яка має золоті руки, на яку можна покластись;
- *atar uno bien su dedo; atarse bien el dedo* – завбачлива людина, яка завжди перестраховується;
- *manos limpias* – чесна, непідкупна, порядна людина; сумлінна по відношенню до справи.

Для вираження саме такої характеристики в іспанських фразеологізмах використовуються ядерні компоненти-соматизми пов'язані з руками «mano», «dedo» тощо. Це пояснюється тим, що руки завжди пов'язуються з

виконанням роботи та її якістю, а також чесністю та надійністю. У таких фразеологізмах також присутні означення «золотий», «добрий», «чистий» тощо, для позначення та посилення позитивної оцінки. Проте наш корпус антропоцентричних фразеологізмів свідчить про те, що ця риса характеру не займає почесне місце в іспанському характері, так, було знайдено лише невелику кількість фразеологізмів, що описують її. Крім того, на наш погляд, для вираження цієї риси характеру не використовуються анімалізми, через те, що ця риса характеру пов'язується з розумною істотою.

2.1.3 Наполегливість. Наполегливість свідчить про прагнення людини дійти до певної мети, де потрібна стійкість, багатозадачність, впевненість та сумлінність тому у фразеологізмах з таким значенням зустрічаються соматизми «mano» та «dedo», що вказують на сумлінність, здатність людини виконувати кілька справ одночасно тощо.

- *Tener uno (much) mano izquierda* – про пробивну людину, що завжди всього досягає;
- *ganar uno a dedos una cosa* – наполеглива людина, яка здобуває все працею, цілеспрямована, яка пробивається до цілі;
- *tener sus cinco dedos en la mano* говорять про людину, яка є не гіршою за інших, яка не поступається в усьому, не ликом шитий;
- *hacer piernas uno* характеризує особу, яка твердо стоїть на своєму, виявляє твердість, наполегливість;
- *estar uno a la oreja* – наполеглива, настирна людина;
- *mano dura* говорять про людину, якій притаманна строгість, суворість; тверда рука;
- *ganar uno a dedos una cosa* – досягати чогось наполегливою працею, цілеспрямовано йти до мети;

- *hacer pies uno* – твердо стояти на своєму, проявляти твердість, наполегливість;
- *no dar el (або su) brazo a torcer; no torcer su brazo* характеризує наполегливу людину, яка завжди стоїть на своєму, не йде на поступки, гне свою лінію;
- *echar uno los hígados por una cosa* – всіляко домагатися чогось, лізти зі шкіри задля досягнення мети.

В іспанському антропоцентричному фразеологічному фонді щодо зображення рис характеру людини, знайшли своє відображення анімалізми, що досить експресивно та метафорично характеризують особу через співвіднесення певних тваринних рис людським. Так, «abeja» та «hormiga» асоціюються з працелюбністю та старанністю, тому імпліцитно характеризують людину з позитивного боку.

- *Laborioso (або trabajador) como una abeja; (aplicada, hacendosa, trabajadora) como la hormiga; laborioso como (або mas laborioso que) una hormiga; guarda para el invierno como las hormigas* вказують на працьовитість, домовитість, ощадливість, старанність, наполегливість тощо;
- *comer burro uno* – бути готовим на все; що завгодно зробити, нічого не пошкодувати, аби досягнути мети;
- *burro de carga* характеризує наполегливу, працьовиту, терплячу, витривалу людину, хоча в нашому менталітеті осел асоціюється, насамперед, з повільністю та пертістю негативній конотації.

Спираючись на наш корпус фразеологізмів, можна зробити висновок, що для характеристики людини як наполегливої, частіше використовуються соматизми, що вказують на кінцівки (так, використовуються саме соматизми «mano», «pierna» та «dedo», що асоціюються з цими рисами); рідше використовуються анімалізми, які асоціюються з цією рисою характеру у свідомості іспанського етносу.

2.1.4 Щирість. Щирість та відкритість є важливою рисою для іспанського народу, яка вбачається у чесності та відкритості, що в свою чергу виражається соматизмами «corazón» та «mano» у антропоцентричних фразеологізмах іспанської мови:

- *Llevar (або tener) uno el corazón en la mano (або las manos)* говорять про щиру душею людину;
- *ofrecerte el corazón en la mano a uno* означає бути цілком щирим по відношенню до когось, йти з відкритим серцем до когось;
- *le sale del corazón* характеризує щиру людину, яка діє від чистого серця, з відкритою душею;
- *manos limpias* – чесність, непідкупність, порядність, сумлінність;
- *mano abierta; abierto de mano* – щедрий, широка натура;
- *ser limpio de manos* – мати чисту совість, бути чесним, непідкупним, порядним, сумлінним;
- *cantar como un loro* – викласти все, що знаєш, зізнатися у всьому, бути щирим.

Так, «щирість» імпліцитно характеризує людину через використання ядерного компоненту-соматизму «corazón» або «mano» через асоціацію з відкритістю, щирістю та щедрістю. Крім того, цікаво, що, задля посилення характеристики, ці два соматизма одночасно з'являються у фразеологізмах, а означення мають позитивну конотацію: «чистий», «відкритий» тощо.

2.1.5 Хоробрість. Хоробрість є важливою вольовою якістю іспанців, що характеризується відутнітю страху перед небезпекою, сміливістю, мужністю та рішучістю у вчинках тому для характеристики людини як хороброї, у фразеологізмах використовуються соматизми «corazón», «cojones», «riñones»,

що асоціюються з хоробрістю та мужністю або анімалізми, які через свою природну тваринну силу наділяються саме цією рисою характеру.

- *Corazón de acero* одночасно означає, що людина є сильною, вольовою, непохитною та хороброю;
- *de corazón entero* – сильна духом людина;
- *tener riñones* характеризує хороброго, мужнього чоловіка;
- *tener cojones* – бути справжнім чоловіком, бути відважним;
- *como abeja en flor* – вільна, смілива людина;
- *mas valiente que un tigre* говорять про хоробру, безстрашну особистість;
- *mas valiente que un león* – відважний, хоробрий як лев;
- *tener mas alma que un caballo* означає бути витривалим, енергійним, рішучим, сміливим; бути холоднокровним у прийнятті рішень;
- *ser gallo de mucha estaca* – бути сміливцем, бути не з боязкого десятку, вміти постояти за себе.

Для імпліцитної характеристики людини як хороброї, використовуються компоненти-соматизми «corazón», та «cojones» або «riñones», які асоціюються з хоробрістю та мужністю, часто зустрічаються анімалізми. Так, у фразеологізмах тварини наділяються людськими рисами характеру, через асоціації, які викликає та чи інша тварина («león», «tigre», «caballo»). В антропоцентричних фразеологізмах хоробрість часто виражається анімалізмами, як і в українській лінгвокультурі. Це відбувається через факт асоціації тварин із силою, сміливістю, та хоробрістю. Інколи з цією метою може використовуватись соматизм «corazón», який часто вказує на силу духу.

2.1.6 Кмітливість. Кмітливість, як риса характеру людини, часто виражає її природну здібність швидко розуміти щось, вирішувати, а також

далекоглядність та догадливість, а тому виражається соматизмом «cabeza», який напряму пов'язаний з розумовими здібностями людини.

- *Buena cabeza* вказує на розумну, тямущу людину, інколи говорять «світла голова»;
- *cabeza de hierro* стосується людини, яка здатна довго, невтомно займатися розумовою працею;
- *cabeza de fosforo* означає кмітливу, активну людину;
- *cabeza fría* означає холоднокрівність з боку володіння собою;
- *cabeza sentada* – розсудлива, розважлива, позитивна людина;
- *buena mano* (або *buenas manos*) вказує на вміння, майстерність, вправність у певній сфері;
- *darse uno buena mano en una cosa* спритно, швидко робити щось; набути вправності, призвичаїтися, «набити руку» у чомусь;
- *tiene unas manos de oro para bordar raton de archivo* характеризує людину як начитану та досвідчену;
- *tener ojos de zahorí* бути проникливим, далекоглядним, прозорливим; на два аршини під землею бачити;
- *encontrarse* (або *estar, hallarse, sentirse, vivir*) *uno como el pez en el agua* відчувати себе як риба в воді у певній області;
- *perro viejo* говорять про бувалу, досвідчену, навчену досвідом людину; стріляний горобець;
- *toro corrido* – досвідчена, кмітлива людина;
- *andar como las cabras por la sierra* – бути спритним, кмітливим; відчувати себе десть як риба у воді;
- *apearse* (або *caer*) *uno de su burro* – мати здатність зрозуміти, визнати свою помилку, визнати себе неправим.

Очевидно, що у фразеологізмах, які пов'язані з розумовими здібностями, зокрема, кмітливості використовується соматизм «cabeza» та «mano», зустрічаються анімалізми «perro», «toro», «burro». Крім того

означення вказують на «старість», «досвід» для посилення характеристики з боку досвідченості, проте, іноді бачимо «oro», «hierro» для демонстрації якості знань.

Варто додати, що дана риса характеру, спираючись на наш корпус фразеологізмів, є важливою для іспанського народу і стосується не лише здатності швидко знайти рішення, а і його правильності; досвідченості та розважливості людини.

2.2 Імпліцитно зображені негативні якості характеру людини в антропоцентричних фразеологізмах іспанської мови

2.2.1 Боягузтво. Боягузтво виражає несміливість, боязливість, нерішучість та, інколи, сором'язливість тому фразеологізми з таким значенням часто мають у своєму складі соматизм «corazón». Багато фразеологізмів з ядерним компонентом-соматизмом «corazón» мають у своєму складі дієслова, що означають втрату, відсутність, через факт асоціації серця зі сміливістю, щирістю та добротою, тому, відсутність або втрата такого метафоричного серця «позбавляє» людину цих якостей.

- *Le falta el corazón* вказує на людину, яка є боязкою, якій не вистачає духу;
- *no tener corazón para...* – іноді, так характеризують когось боязкого.

Крім того, цікавим для аналізу є фразеологізм, що добре показує різницю між власною картиною світу народів: *tener uno el corazón en la garganta*, що характеризує людину, як боязку, в той час як у нашій мові щоб означити людину, що є боязкою, замість «la garganta» використовується «п'яти», тобто, можна сказати, що за таким сприйняттям світу серце іспанців «підіймається догори», коли їм страшно, а в українців «спускається донизу».

- *Tener uno el corazón en la garganta* характеризує людину, як боязку, несміливу;
- *con las orejas calientes* – сором'язлива людина, нерішуча; проте в українському менталітеті сором'язливість асоціюється з зарум'яненням щок;
- *arrugar uno la frente* означає скулитися від страху.
- *cobarde como una hormiga* означає бути полохливим, боязким, через асоціацію мурахи з боязливістю, що закріпилась в іспанській картині;
- *ser mas asustadizo* (або *espantadizo*) *que un burro* – людина, що всього лякається, від усього шарахається;
- *tener uno mas miedo que un ratón* – бути полохливим, бути боягузливим як заєць;
- *asustarse de un ratón* – бути лякливим, нервовим, здригатися від найменшого шороху, лякатися власної тіні;
- *cobarde* (або *timido*) *como un ratón*; *mas cobarde* (або *timido*) *que un ratón* – полохливий, боязкий, боягузливий як заєць;
- *como el caracol en su concha* говорять про людину, яка «ховається як равлик в раковині»;
- *cobarde como una mariposa* – полохливий, боязкий;
- *tener menos alma que un mosquito* – бути легкодушним, боягузливим.

Таким чином, в іспанському фразеологічному фонді зустрічаються «hormiga», «mariposa», які імпліцитно характеризують людину боязкою, на що впливає розмір цих комах та їх страх перед людиною, в той час як, зазвичай, «mariposa» виражає трансформацію характеру, а «hormiga» працьовитість.

2.2.2 Злість. Злість як почуття роздратованості, гніву та недоброчливості дуже негативно сприймається іспанським народом, про

що свдчть велика кількість антропоцентричних фразеологізмів що вказують на цю рису характеру та мають у своєму складі соматизм «corazón» або назви тварин, що асоціюються зі злістю через свою тваринну агресію.

- *Mal corazón* говорять про недобру людину, людину зі злим серцем;
- *duro de corazón* характеризує людину жорстокою, черствою, безсердечною та бездушною;
- *no tener corazón* вказує на безсердечну, бездушну, нелюдяну особу;
- *corazón de acero* – людина, яка не знає жалю, співчуття;
- *tener un corazón de bronce (hierro)* характеризує людину як непохитну, стійку, але й безжальну;
- *cabeza caliente* – запальний, нестриманий, гарячий чоловік, задирака;
- *cabeza loca* – навіжений, шалений;
- *mala cabeza* означає безрозсудну, навіжену людину, гуляку, безпутну, недолугу особу;
- *cabeza de polvora* – пустун, бешкетник, вигадник, заводила (бійок);
- *manos largas; largo (або suelto) de manos* вказує на забіякуватість;
- *ser largo (або ligero, suelto) de manos; tener uno las manos largas* означає людину, що дає волю рукам, забіякувату;
- *crisparsete los dedos* говорять про нервову людину, агресивну;
- *poner a uno la pierna para que se caiga* означає агресію, підлість;
- *ser la pierna de Judas* – забіякуватий характер (про дитину) (через негативне ставлення до цього біблійного персонажу);
- *como el pie (або los pies) de Cristo (або de un santo)* – твердий як камінь, дуже жорсткий (через антитезу);
- фразеологізм *arrugar uno la frente* має декілька значень, перше вказує на агресивність людини, а друге означає буркотливу людину, і в обох випадках репрезентує негативні риси характеру людини;
- *con las orejas calientes* – агресивна людина;

- *malos hígados* означає ворожість, неприязнь, злостивість, жовчність, злочинність;
- *ser uno de malos hígados; tener uno malos hígados* – бути злим, недобрим, поганою людиною;
- *querer uno comer a otro el hígado* (або *los hígados*) – горіти жагою помсти; так, компонент-соматизм «hígado» надає більшій негативній експресії фразеологізму, посилює його фразеологічне значення;
- *le quiere (quisiera) comer el hígado* – він готовий з'їсти його живцем, розірвати на шматки;
- *tener uno hígados de indio* – бути байдужим, холодним, жорстокосердим, безжальним, безсердечним.
- *suave como pelo de erizo* – нелюб'язний, грубий; непривітний; у цьому фразеологізмі використовується оксюморон «suave pelo de erizo» для посилення значення та вираження більшій оціночності;
- *manos largas; largo* (або *suelto*) *de manos* – забіяка, забіякуватий;
- *ser largo* (або *ligero, suelto*) *de manos; tener uno las manos largas* – давати волю рукам (про забіяку);
- *mas duro que los pies de Cristo* (або *de un santo*) – говорять про жорстку, тверду людину;
- *corazón de león* в Іспанії використовується для позначення безсердечної, бездушної, жорстокої людини, в той час як в українській лінгвосвідомості цей фразеологізм став дещо стереотипованим і означає відважний та мужній характер, хоча король Річард I отримав псевдонім Левине серце саме за свою бездушність та звірину жорстокість;
- *encrespase uno como gallo de rina* (або *del renidero*) – розсердитися, розпалитися; бо саме півень асоціюється із забіякуватістю, жорстокістю;

- *lobo con piel de cordero; vestirse la piel de cordero* говорять про запальну, агресивну людину, яка прикидається кимось, задля задоволення своїх цілей;
- *picara a uno la avispa: le pico la avispa* – сердита, агресивна людина;
- *tratar a uno como a burro de arriero* означає людину, яка звертається з кимось гірше, ніж з худобою, б'є когось;
- *hecho una pantera* – розлючений;
- *bufando como una pantera* означає бути поза себе від люті, через факт ототожнення «пантери», як і всіх представників сімейства кошачих великого розміру, з лютістю, агресією;
- *mas fiero que una pantera* – несамовитий, «допечений до живого»;
- *como tigres* (або *un tigre*); *hecho un tigre; mas fiero* (або *furioso*) *que un tigre* – сердитий, злий як чорт;
- *mas fiero* (або *mas furioso*) *que un león* – лютий як лев;
- *como los perros rabiosos* – шалена людина, та, що сказала від чогось;
- *babear como perro rabioso* – скаженіти, бризкати слиною; лихословити, лаятися;
- *feroz* (або *fiero, malo, sangriento, sanudo*) *como lobo (carnicero)* – жорстокий, лютий, лютий звір (про людину);
- *hecho una víbora* – розлютитись, скаженіти;
- *hecho una hiena; mas fiero que una hiena* – бути у нестямі (від люті, гніву, відчаю); «рве і метає»;
- *como el* (або *un*) *erizo* – колючий, йоржистий (злий характер);
- *ser uno el gallo en un sitio* говорять про людину, яка вимагає покори та тримає всіх у страху;
- *el perro del hortelano (que ni comia ni dejaba comer)* – собака на сні (пов'язано з однією з байок Езопа, де собака сама сіно не їсть, але ричить на кожного, хто до нього наближається); жадна, агресивна людина.

Фразеологізми з центральним компонентом «*corazón*» імпліцитно характеризують людину злою, жорстокою, якщо мають у своєму складі означення з негативною конотацією «*malo*», «*duro*», або частку «*no*», що вказує на відсутність. Часто, фразеологічне значення у цьому випадку виходить з прямого: «погане серце», «не мати серця» тощо. Наш корпус фразеологізмів свідчить про дуже негативне сприйняття іспанцями цієї риси характеру, яка у більшості випадків виражається анімалізмами, що асоціюються з нестриманістю та агресивністю.

2.2.3 Хитрість. Хитрість уособлює підступність, що виражається через компонент-соматизм «*manos*», який у фразеоматичному полі іспанської мови символізує відкритість, чесність намірів та щирість людини. Так, при наявності негативного означення у фразеологізмах змінюється і його фразеологічне значення.

- *Malas manos* вказує на нечесність та злодійські нахили людини; інколи вказує на скритність людини, характеризує її підступною та лицемірною;
- *mano oculta* говорять про скритну людину, яка таємно втручається у чужі справи;
- *apuntarte* (або *señalar*) *con el dedo a uno* характеризує людину, яка звикла злословити та критикувати;
- *cabeza torcida*, в свою чергу, означає нещирю, підступну, лицемірну людину.
- *estar siempre con la mosca en la oreja* означає людину підозрілу, недовірливу, що завжди тримає вухо нагострі, що підслухати певну інформацію;
- *de mala cara* – непривабливий, той, хто не вселяє довіри, підозрілий, лицемірний;

- *malas manos* говорять про нечесну людину зі злодійськими нахилами;
- *mano oculta* – людина, яка таємно втручається у справи інших людей;
- *crisparsete los dedos a uno* – нервувати через приховування чогось;
- *poner a uno la pierna para que se caiga* – насолити, напаскудити, «підставити ніжку», зробити гидоту комусь, «влаштувати пастку»;
- *lobo con piel de cordero* – «вовк в овечій шкурі», не той, ким здається;
- *vestirse la piel de cordero* – прикидатися безневинним ягням;
- *burro tusero* – лицемір, лукава, хитра людина;
- *este gallo que no canta, algo tiene en la garganta* говорять про людину, яка хитрить, щось приховує;
- *mal pájaro* – темна особистість;
- *pájaro de altura* – шахрай, хитра людина, що усьому шукає вигоду;
- *pájaro de cuenta* – небезпечна особистість, підступна.

Такі значення фразеологізмів з ядерним компонентом-аніمالізмом «pájaro» пов'язані з такою характерною ознакою птахів як швидкість, тобто можливість втекти з місця швидко та непомітно, тому такі ознаки часто приписують злодіям, шахраям та крадіям.

- *Como los perros, oliendo donde guisan* – про людину, яка шукає, де можна «погріти руки», хитрий;
- *(esta) hecho un perro* – підозріла особа;
- *ser uno un trucha muy largo* – бути запеклим шахраєм, пройдисвітом;
- *como los hurones para los conejos* – згубний, небезпечний, лицемірний; «як вовк в кошарі», «як лисиця в курнику»;
- *arrastrarse como los lagartos* – лицемірна людина, яка плазує перед кимось;
- *como la serpiente de cascabel* – хитрий, лицемірний, «змія підколодна»;
- *hacerse uno el pavo* – прикидатися; приховувати (почуття, наміри), хитрити;

- *calamar y con tupe* говорять про хитру людину;
- *mosquita muerta* – лицемірна людина, яка завжди в усьому знайде вигоду;
- *hacerse uno la mosca muerta* – лицемірити, прикидатися скромним, смиренным, безневинним;
- *gatito muerto* – ханжа, лицемір, хто прикидається кимось іншим або приховує наміри;
- *tener gato encerrado* – таїти в собі щось, приховувати щось, мати таємний намір, замишляти щось;
- *mas taimado que un cocodrilo* – лукавий, підступний, хитрий;
- *como un zorro; hecho un zorro* – хитрий, лицемірний, підступний як лисиця;
- *burro blando* – неприємна, мерзенна особа.
- *haber gallo tapado* – тут щось негаразд, нечисто, неспроста;
- *haber comido gallo uno* – напиватися на сварку, лізти на рожен, задиратися, хуліганити;
- *lengua serpentina* (або *viborina*); *lengua de escorpion* (або *de hacha, de sierpe, de vibora*) – пліткар, наклепник, уїдлива людина; підлабузник; той, хто говорить у очі одне, а поза очі – інше;
- *como el caracol, siempre babeando; con mas baba que un caracol* говорять про людину зависливу, ту, хто пліткує;
- *como el lagarto que donde muerde lo envenena* – про злослівну, хитру людину;
- *como la* (або *una*) *vibora; mas venenoso que las viboras* – зломовний, отруйний, уїдливий;
- *gato manso* – той, хто не викликає довіри; підозрілий, лицемірний, лукавий; шахрай;
- *hurtar uno gallina y pregonar rodilla* – лицемірити, шахраювати; «коня забрав, а вуздечку повернув».

Таким чином хитрість в іспанській свідомості асоціюється з підступністю, притворством та лицемірством і виражається, у своїй більшості, анімалізмами (плазунами, комахами тощо).

2.2.4 Дурість. Дурість в іспанській свідомості асоціюється не лише з розумовими здібностями, а й з невмінням мислити самостійно тому у фразеологізмах, що імпліцитно характеризують людину дурною та нетямущою часто використовують соматизм «*cabeza*» через його асоціацію з розумовими здібностями, крім того, іноді використовуються назви тварин через те, що вони не вважаються розумними істотами.

- *Cabeza cuadrada* говорять про нетяму, а саме така метафора присутня через те, що квадрат має кути і не дозволяє побачити нічого далі них;
- *cabeza redonda* також використовують для означення дурної, нікчемної людини;
- *cabeza a* (або *llena de*) *pájaros* характеризує особу пустоголовою;
- *chuparse uno el dedo* говорять про простодушну людину;
- *no tener tino dos dedos de frente* говорять про людину обмежену, недалеку, яка «зірок з неба не хапає»
- *tener uno ojos y no ver; tener los ojos de adorno* – роззява, неуважна людина, яка не бачить далі свого носа;
- *tener mala mano (para)* – бути непридатним для чогось; невміло робити щось;
- *tamarse uno el dedo* – бути простаком, дурнем;
- *tener los ojos a componer; no tener ojos en la cara* – нічого не бачити, не помічати у себе під носом; не бачити далі свого носа; бути роззявою, тухтієм;
- *cabeza dura* – твердолоба людина, яка нічого не хоче розуміти;
- *cabeza de hierro* також означає твердолобість;

- *cabeza huera* говорять про людину, що «не бачить далі свого носа», твердолобу людину;
- *no ver uno tres en un burro* – в двох кроках нічого не бачити; цікаво, що це фразеологізм з'явився порівняно нещодавно в Андалусії у попередньому столітті. Так, при перевірці зору людей виникла проблема їх не писемності, тому було вирішено показувати людям малюнки, на одному з яких було зображено трьох людей на ослі. Проте зараз цей фразеологізм використовується ще й для демонстрації вузьколюбості;
- *volverse burro* – розум за розум зайшов;
- *burro que tenga que andar a fuerza de palos no le quiero* говорять про людину дурну, неповоротку;
- *hecho un burro* говорять про дурну людину;
- *burro cargado de letras* – «вчений осел», «вчений дурень»;
- *lo ve el mas topo* говорять про людину, яка не розуміє, не бачити очевидного;
- *como topos; como un topo; mas ciego que un topo* – короткозорий, недалекоглядний; некмітливий, нетямущий; незграбний, незграбний;
- *estar hecho un topo* бути обмеженим;
- *capar ratones* – бути недалеким, вузьколюбим; нічого не тямити;
- *hecho un camello* – про людину, яка подурнішала; неповоротку, незграбну;
- *mas chiflado (або loco) que una cabra* – ненормальний, недоумкуватий; псих, пришелепкуватий;
- *estar uno pez* – бути погано підготовленим до чогось; не знати зовсім нічого; бути роззявою, що пов'язано зі стереотипом, що риби мають дуже погану пам'ять.

Так, дана риса характеру виражається в іспанських антропоцентричних фразеологізмах через компонент-соматизм «cabeza» та назви тварин, які,

характеризуються тим, що вони не є розумними істотами. Ядерний компонент-соматизм «cabeza» у даних фразеологізмах вказує на розумові здібності людини. Часто, у таких фразеологічних одиницях використовуються геометричні фігури для посилення значення та демонстрації впертості, що у комбінації з дурістю створює таку рису характеру, як твердолобість.

2.2.5 Безхарактерність. Безхарактерність описує людину як ту, що має слабку волю, що засуджується в іспанському суспільстві і виражається у фразеологізмах антропоцентричної спрямованості іспанської мови соматизмом «corazón», але частіше назвами тварин.

- *De corazón blando* може розкривати людину, як м'якотілу та безхарактерну особу;
- *no tener corazón para* говорять про занадто м'якотілу, слабку духом людину;
- *dar uno el brazo a torcer* означає поступливу людину, яка піддається на вмовляння; іноді означає безхарактерну людину, яка може відмовитися від своєї думки, намірів, рішення через вмовляння або вплив; людину, якою легко керувати та якій можна нав'язати думки та наміри інших;
- *dar su brazo a torcer* – поступитися, здатися на вмовляння; відмовитися від своєї думки, намірів, рішення;
- *llevarte (або traer) a uno en palmas (en palmillas, en palmitas)* – догоджати комусь, у всьому потурати, носитися з кимось, забувши про власні бажання та потреби; виконувати забаганки, примхи іншої людини;
- *burro de reata; caminar como burro de arriero* означає мовчки, понуро плестися, куди велено; означає безхарактерність, безвольність;

- *mas cachazudo que un burro* – флегматичний, сумирний; терплячий як віслик;
- *como el (або un) burro* – покірний, безсловесний як вівця;
- *el burro de todo el mundo* – людина, який віддувається за всіх, бо не може постояти за себе; «козел відпущення»;
- *estar como ratón en boca de gato* – бути іграшкою в чийхось руках; залежати від чийхось примх;
- *ovejas de Panurge* – «Панургово стадо» (натовп, що сліпо, нерозважливо плететься за вожаком);
- *vaca muerta* – безхарактерна людина, тюхтій, ганчірка;
- *la vaca de la boda (або vaca lechera)* – людина, з якої все «тягнуть»; «дойна корова»;
- *mas manso que un ratón* – покірний, безмовний, тихий як мишка; «тихіше води, нижче трави»;
- *manso como una oveja* – сумирний як вівця.

Крім фразеологізмів, ядрним компонентом яких є соматизм «*corazón*» для імпліцитної характеристики людини як безхарактерної та м'якотілої, зустрічаються анімалізми, вибір яких регулюється конкретними ознаками: стадність, покірність тощо, такими тваринами у реальному житті часто керує людина. Так, використовуються «*burro*», «*vaca*», «*oveja*» та «*ratón*» (використовується через популярність мишей у використанні у різних експериментах).

2.2.6 Пихатість. Пихатість засуджується в іспанському суспільстві через асоціації із зарозумілістю, надмірною гордовитістю та нахабством та описує людину цією рисою через фразеологізми антропоцентричної спрямованості з анімалізмами.

- *Tener muñecos en la cabeza* – переоцінювати себе, страждати зарозумілістю, бути занадто самовпевненим, занадто багато брати на себе; «будувати повітряні замки»;
- *hacer piernas uno* – хвалитися, хизуватися;
- *alzar la frente* використовують для означення гордої людини, що впевнена у собі та завжди йде з високо піднятою головою, проте, такий фразеологізм має і негативну конотацію, характеризуючи занадто самовпевнену людину.
- *tener uno mucho gallo* – хизуватися, бути пихатим, гордовитим;
- *abajo (або abajo) gallo, que estas (або esta) encaramado* – «високо злетів – десь сядеш»;
- *engreirse uno como un gallo* – заноситися, величатися;
- *engreido como gallo de cortijo* – самовдоволений, пихатий, надутий як індик;
- *pajaro gordo* – важливий птах, важлива персона;
- *pajaro de cuenta* – «важлива шишка», поважна особа;
- *vivir a lo cerdo* – бути вкрай егоїстичним, себелюбним, жити тільки для себе;
- *desquijarar leones* – бути надзвичайно хвалькуватим; бути хоробрим лише на словах;
- *burro cargado de oro (або de plata)* – хвалько, багатий дурень;
- *como burro en feria* – той, хто страждає зарозумілістю; виряджений, розфуфирений;
- *jugar uno su gallo tapado* – бути впевненим в своїй перевазі, не боятися нічого;
- *pintar la cigüeña* – напускати на себе важливість;
- *como paloma en el aire* – виряджений, розфуфирений і дуже задоволений собою; «ходить гоголем».

У своїй більшості, у фразеологізмах, що імпліцитно характеризують людину пихатою та хвальковитою, використовуються анімалізми, через зовнішній вигляд або асоціації з людиною.

2.2.7 Назойливість. «Назойливість» в іспанській картині світу асоціюється з надзвичайною балакучістю, переслідуванням та надокучливістю.

- *Tener le a la oreja a uno* – не давати спокою, переслідувати, не давати проходу; «приставати як банний лист»;
- *moler los hígados a uno* – набридати, докучати, виводити когось, морочити голову, сидіти в печінках у когось;
- *revolver el hígado a uno* – псувати настрій комусь, виводити когось з себе.
- *tener uno en los labios una cosa* – надзвичайно балакуча людина, базікало;
- *cantar mucho y como un burro* – нести нісенітницю; базікати зайве;
- *con sus onces de oveja* – той, хто сунеться не в свою справу, ссуне свого носа куди не просять;
- *charlar (hablar) como un loro* – базікати без угаву, молоти, тріпати язиком; тріщати як сорока;
- *como el perro de San Roque* – базіка, торохтійка.

З цією рисою характеру співвідносяться анімалізми «loro», «oveja» та соматизм «hígado», який виражає надзвичайну експресію Проте, варто додати, що в іспанській картині світу назойливість не є принципово негативною рисою через факт надмірної балакучості як оновної риси характеру іспанців.

2.2.8 Нікчемність. Нікчемність різко засуджується в іспанському суспільстві як риса характеру через асоціації із нездатністю ні до чого, несуттєвістю та незначністю.

- *Mala mano* – незграбність, невдачливість;
- *tener mala mano* – незграбна людина;
- *manos de algodón* (або *de trapo*) – тюхтій;
- *tener uno malos dedos para organista* говорять про незграбну, невдачливу людину, що не годиться для чогось і є не на своєму місці;
- *cruzarse de brazos; estar (se) (або quedarse) cruzado de brazos* або *con los brazos cruzados* – про людину, що завжди сидить склавши руки, нічого не робить і, взагалі, є апатичною;
- *a pierna suelta* (або *tendida, tirante*) спокійна людина, безтурботна;
- *bajar la frente* стосується людини, яка з усім змиряється, іноді стосується сором'язливості.
- *cruzarse de brazos; estar cruzado de brazos* – сидіти склавши руки, пальцем не зрушити, «палець об палець не вдарити»; бути апатичним.
- *levantar menos que un ratón* – нічим не виділятися, не відзначатися, бути птахом невисокого польоту;
- *valer menos que un ratón* – бути нікчемним; «нуль без палички»;
- *oveja negra* – виродок, «паршива вівця»;
- *la oveja mas ruin* – нікчемність, пусте місце; «остання спиця в колісниці», дрібна сошка;
- *la oveja mas ruin ensucia el tarro la oveja mas ruin* найнезначніша особистість;
- *oveja sarnosa* – «паршива вівця»;
- *gallo pelón* – виродок, «бридке каченя»;
- *gallo de la Pasión* – «гол як сокіл»;
- *como los perros en misa* – зовсім недоречний, «як п'яте колесо до воза»; «потрібен тутяк собака на кухні»;

- *pato soso* – нудний, нецікавий; «ні риба, ні м'ясо»;
- *como un renacuajo* – повна нікчемність; «нуль без палички»;
- *burro matalón* – повільна, нерозторопний людина, тухтій.

У фразеологічній картині Іспанії для імпліцитної характеристики людини як тієї, що нічим не виділяється та є нікчемною уживаються компоненти-аніمالізми, через асоціації з людськими якостями та їх зовнішній вигляд. Так, аніمالізмам у таких фразеологізмах притаманна стадність, різниця у зовнішньому вигляді від інших осіб та невеликий розмір («ratón», «oveja», «burro» тощо).

ВИСНОВКИ

Не викликає сумніву, що фразеологічні одиниці займають величезне місце в житті кожного народу, а використання фразеологізмів надає мові забарвленості, експресивності, виразності. Крім того, фразеологічні звороти мають певні ознаки: вони семантично неподільні, характеризуються сталістю складу (хоча у деяких фразеологізмів є варіанти), відтворюються у мовленні, мають стійкі граматичні форми (у кожного члена фразеологізму є певна граматична форма, яку не можна змінювати) та, закріплений порядок слів. Як і слова, фразеологізми бувають стилістично-нейтральними або загальноживаними (вживаються в різних стилях мови без будь-якого обмеження), стилістично забарвлені (характеризуються приналежністю до певного стилю мовлення). Наразі, фразеологізми неподільні від життя і це найкращий спосіб дослідити певний народ, адже в них закодовані культурні цінності, принципи життя, які характеризують духовний і матеріальний світ людини, своєрідність національно-культурного світобачення, закріпленого і відбитого в мові.

З'ясувавши сучасний стан досліджуваної проблеми та проаналізувавши науково-теоретичну та навчально-методичну літературу, було виявлено базис появи концепції відображення національно-культурного світобачення у фразеологізмах через розвиток лінгвокультурологічного підходу до вивчення фразеології, який орієнтує на вивчення співвідношення фразеологізмів і знаків культури та актуалізує значення системи еталонів, стереотипів, характеристики людини, символів тощо для опису культурно-національної специфіки фразеологічної системи.

Фразеологія пов'язана з матеріальною, соціальною, культурною та духовною стороною мовної спільноти, про яку йде мова, свідчить про їхній культурно-національний досвід і їхні традиції, в результаті чого, можна дослідити й риси характеру людини. Було відібрано фразеологізми

антропоцентричної спрямованості, що відображають з позитивного або негативного боку якості та риси людини, яким ми дали повний опис і класифікацію та інтерпретували та диференціювали.

В цілому, як правило, риси характеру поділяються на позитивні (що оцінюють лдину схвально) та негативні (що, зазвичай, засуджуються у суспільстві). Позитивні риси характеру людини були поділені на такі типи:

доброта, для вираження якої, у фразеологізмах використовуються, у своїй більшості, соматизми «mano», «corazón»);

надійність (використовують соматизми «mano», «dedo»);

наполегливість (зустрічаються соматизми «mano», «pierna» та «dedo», що асоціюються з цією рисою);

щирість (використовується компонент-соматизм «corazón» або «mano» через асоціацію з відкритістю, щирістю та щедрістю, а задля посилення характеристики, ці два соматизма одночасно з'являються у фразеологізмах, а їх означення мають позитивну конотацію: «чистий», «відкритий» тощо);

хоробрість (використовуються компоненти-соматизми «corazón», та «cojones» або «güñones», які асоціюються з хоробрістю та мужністю, часто зустрічаються анімалізми, які наділяються людськими рисами характеру, через асоціації, які викликає та чи інша тварина («león», «tigre», «caballo»));

кмітливість (використовується соматизм «cabeza» та «mano», зустрічаються анімалізми «perro», «toro», «burro» означення яких вказують на «старість», «досвід» для посилення характеристики з боку досвідченості, іноді бачимо «ого», «hierno» для демонстрації якості знань).

Негативні риси характеру людини були поділені на такі типи:

боягузтво (зустрічається соматизм «corazón», що поєднаний з дієсловами, що означають втрату, відсутність, через факт асоціації серця зі сміливістю, щирістю та добротою, тому, відсутність або втрата такого метафоричного серця «позбавляє» людину цих якостей. Крім того анімалізми

«ratón», «mariposa», «mosquito», «hormiga» є основними для характеристики цієї риси характеру.);

злість (фразеологізми з центральним компонентом «corazón» імпліцитно характеризують людину злою, жорстокою, якщо мають у своєму складі означення з негативною конотацією «mal», «duro», або частку «no», що вказує на відсутність або компонент-соматизм «hígado», що надає більшій негативній експресії фразеологізму, посилює його фразеологічне значення. Так характеризують людину і анімалізми «pantera», «tigre», «león», «gallo»);

хитрість (соматизм «manos» у фразеоматичному полі іспанської мови завжди символізував відкритість, чесність намірів та ширість людини, тому при наявності негативного означення у фразеологізмах змінює його фразеологічне значення. Крім того присутні анімалізми «rájaro», «perro», «vibora», «serpiente», «zorro», «gato» тощо);

дурість (соматизм «cabeza» у фразеологізмах вказує на розумові здібності людини, у таких фразеологічних одиницях використовуються геометричні фігури для посилення значення. Крім того використовуються анімалізми «burro» та «pez»);

безхарактерність (крім фразеологізмів, ядерним компонентом яких є соматизм «corazón» для імпліцитної характеристики людини як безхарактерної та м'якотілої, зустрічаються анімалізми, вибір яких регулюється конкретними ознаками: стадність, покірність тощо. Так, використовуються «burro», «vaca», «oveja» та «ratón» (використовується через популярність мишей у використанні у різних експериментах);

пихатість (у фразеологізмах, що імпліцитно характеризують людину пихатою та хвальковитою, використовуються анімалізми, через зовнішній вигляд або асоціації з людиною: «gallo», «rájaro», «sigueña», «león»);

назойливість (з цією рисою характеру співвідносяться анімалізми «loro», «oveja» та соматизм «hígado», який виражає надзвичайну експресію);

нікчемність (уживаються компоненти-аніمالізми, через асоціації з людськими якостями та їх зовнішній вигляд, аніمالізмам у таких фразеологізмах притаманна стадність, різниця у зовнішньому вигляді від інших осіб та невеликий розмір («gatón», «oveja», «burro» тощо)).

Здійснений аналіз антропоцентричних фразеологізмів іспанської мови з ядрним компонентом смоматизмом або аніمالізмом, що імпліцитно характеризують риси та якості характеру людини, дає змогу дійти висновку, що аніمالізми, у своїй більшості характеризують людину негативно через факт впливу специфіки їх семантичних параметрів і синтаксичної структури, основу якої становить імпліцитно виражений в них антропоцентризм як прояв давньої фольклорної традиції, а саме – приписування тваринам певних рис людського характеру, часто, негативних, а соматизми – позитивно через асоціацію з добрими рисами.

Результати дослідження можуть бути використані у продовженні розгляду питання відображення національного світобачення у фразеологізмах антропоцентричної спрямованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка. Москва : ФЛИНТА, 2016. 288 с.
2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Ленинград : ЛГУ, 1963. 208 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика (Traite de Stylistique Francaise): перевод с французского. Москва : Либроком, 2009. 393 с.
4. Барг, М. А. Историческое сознание как проблема историографии. Москва : ИВИРАН, 2005. 256 с.
5. Берлизон С. Б. Специфика семантики фразеологических единиц и роль структурных компонентов в ее определении. Рязань : Ряз. гос. пед. ин-т, 1980. 236 с.
6. Валгина Н. С., Розенталь Д. Э., Фомина М. И. Современный русский язык. Москва : Логос, 2002. 528 с.
7. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. URL: <https://scicenter.online/frazeologiya-leksikografiya-leksikologiya-scicenter/vinogradov-osnovnyih-tipah-frazeologicheskikh-126119.html>. (дата звернення: 14.01.2020).
8. Виноградов В. С. Лексикология испанского языка. Москва : Высшая школа, 2003. 246 с.
9. Виноградов В. С., Милолавский И. Г. Сопоставительная морфология русского и испанского языков. Москва : Русский язык, 1986. 161 с.
10. Гайденко П. П. Философия марксизма и экзистенциализм. Москва : Высшая школа, 2005. 959 с.
11. Добровольский Д. О., Пирайнен Э. Образный язык: межкультурные и типологические аспекты. Москва : Прогресс, 2005. 419 с.

12. Жуков В. П. Русская фразеология. Москва : Высшая школа, 2008. 310 с.
13. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
14. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Наука, 2002. 264 с.
15. Касарес Х. Введение в современную лексикографию : уч. пособие. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1958. 354 с.
16. Кириллова Н. Н. Основы идиоэтнической фразеологии романских языков. Санкт Петербург : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2003. 30 с.
17. Комар Л. Світосприйняття фразеологічної одиниці. *Молодь і ринок*. 2011. Випуск 72. С. 128–132.
18. Кубрякова Е. С. Языковое сознание и языковая картина мира. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 1999. 7 с.
19. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. Москва. : Наука, 2005. 488 с.
20. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. Москва : Изд-во Международные отношения, 1996. 381 с.
21. Петушков В. И. Лингвистика и терминоведение. Москва : Наука, 2012. 17 с.
22. Поливанов Е.Д. Русский язык сегодняшнего дня. Москва : Гос. изд-во, 1928. 220 с.
23. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека: роль человеческого фактора в языке. Москва : Наука, 1988. 12 с.
24. Постовалова В. И. Лингвокультурология в свете антропологической парадигмы (к проблеме оснований и границ современной фразеологии). Москва : Наука, 1999. 61 с.
25. Райхштейн А. Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. Москва : Высшая школа, 1980. 141 с.

26. Солодуб Ю. П. Фразеологическая образность и способы её параметризации. Москва : Наука, 1990. С. 139-146.
27. Соссюр Ф. Заметки по общей лингвистике. Москва : Прогресс, 1990. 401 с.
28. Теля В. Н. Культурно-национальные коннотации фразеологизмов: славянское языкознание. Москва : Наука, 1993. 408 с.
29. Теля В. Н. Большой фразеологический словарь русского языка. Значение. Употребление. Культурологический комментарий. Москва : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2006. 764 с.
30. Философский энциклопедический словарь. Москва : ИНФРА-М, 2009. 569 с.
31. Чурилина Л. Н. «Языковая личность» в художественном. Москва : ФЛИНТА, 2007. 239 с.
32. Boas F. Human faculty as Determined by Race. New York : Cambridge University Press, 2009. 36 p.
33. Carballo C. Unidades pluriverbales en un corpus del español contemporáneo. Málaga : Universidad de Málaga, 2001. P. 357-364.
34. Carneado M. La fraseología en los diccionarios cubanos. La Habana : Editorial de Ciencias Sociales, 2004. 90 p.
35. Duranti A. Linguistic anthropology. Cambridge : Cambridge University Press, 1977. 398 p.
36. Hudson R. Sociolinguistic. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 248 p.
37. Kramsch C. Language, thought, and culture. London : Blackwell Publishers, 2004.
38. Lafont C. La tradición humboldtiana y el relativismo lingüístico. Madrid : Editorial Trotta, 1999.
39. Lopez M., Neus S. Rápido, Rápido. Curso intensivo de español. Barcelona : Difusión, 2010. 238 p.

40. Molina G. Las unidades léxicas en español. Carabela : Universidad de Valencia, 2004. 242 p.
41. Nadal L. Los culturemas: ¿unidades lingüísticas, ideológicas o culturales? Córdoba : Universidad de Córdoba, 2009. P. 93-120.
42. Newmark P. A Textbook of translation. New York : SHANGHAI FOREIGN LANGUAGE EDUCATION PRESS, 2001. 311 p.
43. Nida E. Towards a science of translating. Leiden: Brill, 1964. 331 p.
44. Page S. Introducción a la fraseología española. Estudio de las locuciones, Barcelona : Anthropos Editorial. 2008. 527 p.
45. Pastor C. Manual de fraseología española. Venezuela : Universidad Pedagógica Experimental Libertador, 1996. 428 p.
46. Pawley A., Syder F. Two puzzles for linguistic theory: Nativelike selection and nativelike fluency. London : Longman, 1983. 361 p.
47. Penades M. Diccionario de locuciones nominales, adjetivas y pronominales. Madrid : ARCO-LIBROS, 2008. 296 p.
48. Risager K. Language and Culture Pedagogy. From a National to a transnational Paradigm. Bristol : Clevedon Multilingual Matters Ltd. 2007. 288 p.
49. Tyler A. Cognitive linguistics and second language learning: Theoretical basics and experimental evidence. London : Routledge, 2012. 252 p.
50. Wilk-Racięska J. Nuestro mundo, nuestras visiones del mundo y las lenguas que lo describen todo. Berlin : Mouton De Gruyter, 2007. 15 p.
51. Wray, A. 2002. Formulaic Language and the Lexicon. Cambridge : Cambridge University Press. 2002. 332 p.
52. Zuluaga G. Introducción al estudio de las expresiones fijas. Frankfurt am Main : Peter D. Lang 2005. 23 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

53. Балабаєва В. Г. Іспансько-українсько-англійський словник. Вінниця : Глобус-Прес, 2011. 400 с.
54. Левинтова Е. И., Вольф Е.М., Мовшович Н.А., Будницкая И.А., Испанско-русский фразеологический словарь. Москва : Русский язык, 1985. 1078 с.
55. Нарумов Б. П. Большой испанско-русский словарь. Москва : Русский язык, 1999. 832 с.
56. Туровер Г. Я. Большой русско-испанский словарь. Москва : Русский язык, 2000. 854 с.
57. Buitrago A. Diccionario de dichos y frases hechas. Madrid : Espasa, 2006. 988 p.
58. Diccionario de la lengua española, Edición del Tricentenario. URL: <http://dle.rae.es/>. (дата звернення: 20.01.2020).

RESUMEN

El objeto del estudio en este trabajo es unidades fraseológicas en español de carácter antropocéntrico con el componente somatismo o animalismo.

El objetivo consiste en descripción integral, interpretación y diferenciación de unidades fraseológicas de carácter antropocéntrico de la lengua española, reflejando el lado positivo o negativo de los rasgos humanos.

La base teórica y metodológica: disposiciones clave de la teoría del antropocentrismo y fraseología, desarrollada en lingüística (V. P. Tugarinov, O. G. Drobnitsky, I. S. Kon, M. S. Kagan, V. G. Smolyansky, etc.).

Los resultados obtenidos: el análisis de fraseologías antropocéntricas del español con el componente nuclear somatismo o animalismo, que caracterizan implícitamente los rasgos y cualidades del carácter humano, permite concluir que los animalismos, en su mayoría caracterizan negativamente al hombre debido a la especificidad de sus parámetros semánticos y sintaxis cuya base es el antropocentrismo implícitamente expresado en ellos como manifestación de una antigua tradición popular, a saber, la atribución a los animales de ciertos rasgos del carácter humano, a menudo negativos, y los somatismos de manera positiva por asociación con buenas cualidades de carácter.

Palabras clave: fraseologismo antropocéntrico, cosmovisión nacional, imagen fraseológica del mundo, significado fraseológico.

**Декларація академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Захарченко Олександра Павлівна, студент(ка) 2 курсу, форми навчання денна, факультету іноземної філології, спеціалізація 035.051, спеціальність Мова і література (іспанська), Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська, адреса електронної пошти alexandra.zaharchenko794@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Антропоцентричні фразеологізми іспанської мови з позиції відображення національного світобачення» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____